

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Štěpán Zunt

Příčiny současné krize ODS

Bakalářská práce

Praha

Autor práce: **Štěpán Zunt**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Michel Perottino, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

ZUNT, Štěpán. Příčiny současné krize ODS. Praha, 2016. 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Michel Perottino, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce Příčiny současné krize ODS se zabývá hledáním důvodů aktuálního stavu Občanské demokratické strany. Tato strana byla jednou z nejdůležitějších stran v devadesátých letech dvacátého století a určovala směr celého českého politického dění. V současnosti má strana pouze 16 mandátů v Poslanecké sněmovně PČR a její situace se zatím výrazně nezlepšuje. První část práce je zaměřena na historii a vývoj Občanské demokratické strany, už zde je nastíněno jaké možné důvody mohly stranu dostat do současné krize. V poslední části práce jsou vybrány nejdůležitější momenty strany, ale i události, které s ODS úplně nesouvisí. Bylo vybráno celkem sedm klíčových bodů, přičemž tři se později ukázaly jako hlavními důvody, které vedly k současné krizi. První důvod je ten, že strana se nedokázala vypořádat se svým programem transformace a nedokázala najít jiné klíčové téma. Dále na stranu měl negativní dopad odchod jejího zakladatele Václava Klause. Třetím důvodem je vznik nových stran, díky nimž strana přichází o hlasy voličů.

Abstract

Bachelor thesis Causes of the actual ODS crisis deals with finding the reasons for the current state of the ODS. This party was one of the most important parties in the nineties of the twentieth century and determined the direction of the entire Czech political events. At present the party has only 16 seats in the Chamber of Deputies and the situation has not improved much. The first part focuses on the theoretical concept of parties and their definition. With this chapter ODS can be defined as conservative-liberal party. Another part focuses on the history and development of the ODS, there is already outlined what possible reasons could get the side into the current crisis. In the last part is a selection of the most important moments of the party, but also events that are completely unrelated to ODS. It has been selected six key things while three were later proved to be the reasons that led to the current crisis. The first reason is that the party

is unable to cope with its program of transformation and could not find another key topic. The departure of its founder Vaclav Klaus had the negative impact on the side. The third reason is the emergence of new parties, due to this fact the party is losing voters.

Klíčová slova

ODS, politické strany, krize, Česká republika,

Key Words

ODS, political parties, crisis, Czech Republic

Rozsah práce:

75 769 znaků (včetně mezer)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. 1. 2016

Štěpán Zunt

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce doc. PhDr. Michelu Perottinovi, Ph.D. za ochotu, za pomoc a cenné rady při vedení bakalářské práce.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Příčiny současné krize ODS

Jméno: Štěpán Zunt

Obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Ročník: druhý

Akademický rok: 2013/2014

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michel Perottino, Ph.D.

V Praze dne 5. června 2014

Podpis vedoucího práce:

.....

1. Téma

Tato bakalářská práce má za cíl se zabývat příčinami současné krize, ve které se nachází Občanská demokratická strana. Mělo by se jednat o analýzu, která bude zkoumat, co při vedlo kdysi největší českou politickou stranu do současné ne příliš dobré situace. V úvodu bych chtěl nejprve část práce věnovat historii ODS, aby došlo k širšímu pochopení souvislostí. V následující části se má práce bude věnovat již samotnému zkoumání příčin krize.

2. Výběr tématu

Česká politická scéna prochází v posledních letech velkou proměnou. Tradiční politické strany ztrácí své vybudované pozice a na jejich místo se dostávají nové politické subjekty. Asi nejvýznamnější propad v posledních několika letech zažila Občanská demokratická strana. Strana, která ještě po volbách v roce 2010 sestavovala vládu, ale už o tři a půl roku později získala v parlamentních volbách pouze 16 poslaneckých mandátů. Za celou svoji historii od roku 1991 se ODS do takto hluboké krize dostala vůbec poprvé. Tento úkaz je na české politické scéně zcela ojedinělý. Žádná další strana, která dosáhla velmi výrazných výsledků, se nedostala na tak nízká čísla. Zřetelný útlum ODS je patrný, nejenom ze snižujících volebních výsledků, ale také i ze stále se snižujícího počtu členů strany.

Občanská demokratická strana patřila více jak dvacet let po sametové revoluci k hlavním politickým stranám v zemi. Byla také jedinou pravicovou stranou, která na české politické scéně dokázala dlouhodobě slavit úspěchy. V posledních několika volbách ji hlasy sebraly některé jiné strany. Nejvýznamněji zřejmě TOP 09 a hnutí ANO, či Věci veřejné nebo i Strana svobodných občanů. Všechny tyto strany se hlásily víceméně k podobným pravicovým hodnotám. Dalším důvodem pro vysvětlení úbytku hlasů ODS, může být fakt, že s malými přestávkami vládla na celostátní úrovni od roku 2006, přičemž se nedá úplně říct, že to byla doba jednoduchá. Tento jev je dle mého názoru zcela přirozený a neměl by mít za následek, tak výrazný úbytek členů, jaký ODS v posledních letech zažívá. Může to být jakési očištné období pro tuto stranu, která zase bude vyhrávat volby. Anebo za pár let skončí jako mnohé další strany, které odešly z české politické scény, ale žádná z nich neměla dříve takové úspěchy jako ODS v dobách své největší slávy. Na české politické scéně od roku 1989 zaniklo velké množství stran a dalších politických subjektů, které dokázaly dosáhnout i parlamentní úrovně a následně upadly v zapomnění. Tyto strany, ale zdaleka nedosahovaly velikosti Občanské demokratické strany, které za jistých okolností může hrozit podobný osud.

Za poslední velký úspěch lze považovat sice až druhé místo v parlamentních volbách v roce 2010, ale i díky dobrým výsledkům ostatních spíše pravicovějších stran mohli občanští demokraté obsadit křeslo premiéra. Od té doby ve všech následujících volbách byly jejich výsledky vždy nižší. Na podzim roku 2013 v předčasných volbách do poslanecké sněmovny byl jejich zisk pouze necelých 8 %.

3. Předpokládané cíle výzkumného projektu

Cílem této bakalářské práce bude pokusit se najít příčiny a důvody proč vznikla současná krize Občanské demokratické strany. Lze předpokládat, že důvod nebude pouze jeden jediný. Lze očekávat kombinaci více faktorů na sobě více či méně závislých.

V bakalářské práci by měl být největší důraz kladený na důvody, proč je Občanská demokratická strana právě v takové situaci, ve které se nachází. Jaké důvody vedly k tomu, že volební výsledky posledních voleb jsou tak žalostné. Proč to potkalo právě ODS a nikoliv některou jinou tuzemskou politickou stranu. Již teď se nabízí, docela velké množství případných důvodů, proč je ODS v krizi, může jít o nemalé množství více či méně podstatných afér, které strana v průběhu doby prodělala nebo přelítí hlasů k jiným stranám a politickým subjektům. Výsledek by měl, ale vyplynout z budoucí bakalářské práce.

Již teď s velkou pravděpodobností můžeme předpokládat, že hlavní důvody krize nalezneme ve volebním období od roku 2010. Tehdy, na jaře roku 2010, Občanská demokratická strana sice volby nevyhrála, ale výsledky voleb ji předurčily k tomu sestavit vládu. Premiérem se tak stal Petr Nečas, díky němu a jeho asistentce Janě Nagyové, vznikla v roce 2013 krize, která skončila pádem vlády.

4. Metodologie práce

Díky tomuto tématu bude jako zvolená metoda nejvíce vyhovovat jednopřípadová studie. Konkrétně půjde o jedinečnou případovou studii. Případem v této bakalářské práci by mělo být zkoumání možných příčin aktuální krize Občanské demokratické strany.

Hlavním záměrem bakalářské práce, jak už ze samotného názvu vypovídá, by mělo být jaké hlavní příčiny a důvody vedly k současné krizi Občanské demokratické strany. Výzkumné otázky bakalářské práce budou následující: Jaké jsou hlavní příčiny aktuální krize ODS? Kdy začala současná krize, kde lze nalézt její kořeny? Proč tato krize postihla právě ODS a nikoliv některou jinou tradiční stranu?

Časové vymezení mé práce bude zaměřené na dobu existence samotné Občanské demokratické strany. Strana vznikla již v roce 1991 rozpadem Občanského fóra. Práce by měla reflektovat i co možná nejaktuálnější dění na české politické scéně.

5. Zdroje dat

Jedním z hlavních zdrojů dat a informací budou dobová periodika, která umožní přesný vhled do tehdejších souvislostí. K vyhledání těchto zdrojů dobře poslouží mediální archiv novinových a jiných článků, Newton media search. Případně jde všechna periodika rovněž nalézt v archivu Národní knihovny České republiky. Jejich databáze obsahuje kompletní články od roku 1993. K vyhledání statistických dat, jednat se bude především o volební výsledky, které budou při psaní bakalářské práce také potřeba, se dá využít portál Českého statistického úřadu volby.cz, který nabízí výsledky ze všech voleb, které se v České republice konaly.

6. Předpokládaná osnova

1. Úvod
2. Teorie politických stran
3. Historie ODS
4. Možné důvody úpadku ODS
 - 4.1. Sarajevský atentát
 - 4.2. Opoziční smlouva
 - 4.3. Odchod Václava Klause
 - 4.4. Vratká Topolánková vláda
 - 4.5. Vznik TOP 09
 - 4.6. Aféra Petra Nečase
5. Volební výsledky ODS
 - Analýza volebních výsledků ODS ve všech volbách od roku 1993
6. Výsledky studie
7. Závěr

7. Seznam předpokládané literatury a jiných zdrojů

7.1. Odborná literatura

BALÍK, Stanislav (2006). *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

BENEŠOVÁ, Libuše (2001). *Kronika ODS: 10 let historie*. Praha: Občanská demokratická strana.

CABADA, Ladislav a ŠANC David (2005). *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Čeněk.

CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT (2007). *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk.

DRULÁK, Petr a kol. (2008). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.

FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA (1998). *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.

HAVLÍK, Petr a PEČINKA, Bohumil (2005). *Politika z obou stran: česká politika 1989-2005*. Praha: Železný.

HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír (2010). *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.

MALÍŘ, Jiří; MAREK, Pavel a kolektiv (2005). *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk.

NOVÁK, Miroslav a LEBEDA, Tomáš (2004). *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Plzeň: Čeněk.

Politické strany a hnutí v ČSFR 1992. Praha: Pressfoto, 1992.

PŠEJA, Pavel (2005). *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

SARTORI, Giovanni (2005). *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

SOKOL, Petr a Zbyněk KLÍČ (2011). *20 let Občanské demokratické strany: 1991-2011*. Praha: ODS Publishing

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA (2003). *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál

Obsah

Úvod.....	13
1 ODS a český stranický systém	16
1.1 Postavení ODS v českém stranickém systému	18
2 Historie ODS	20
2.1 Vznik ODS	20
2.2 První vyhrané volby a následné vládnutí.....	21
2.3 Volby 1996 a tzv. Sarajevský atentát	22
2.4 Od Opoziční smlouvy k odchodu Václava Klause	24
2.5 Éra Mirka Topolánka.....	25
2.6 Petr Nečas a aféra Jany Nagyové	28
2.7 ODS v nové roli.....	30
2.8 Historie ODS – shrnutí	30
3 Možné důvody úpadku ODS	32
3.1 Sarajevský atentát	32
3.2 Opoziční smlouva.....	34
3.3 Odchod Václava Klause	36
3.4 Vznik konkurenčních stran na pravici	37
3.5 Příliš reformní politika.....	38
3.6 Aféra Petra Nečase	39
3.7 Kmotři, regionální a lokální úroveň	40
3.8 Příčiny krize - shrnutí	41
Závěr.....	43
Summary	44
Seznam zkratk	45
Použitá literatura a zdroje.....	46

Úvod

Občanská demokratická strana byla po dlouhou dobu nepřehlédnutelným politickým subjektem na české politické scéně. V podstatě skoro celou dobu od Sametové revoluce byla nejsilnější politickou stranou (Těsně po revoluci byla nejsilnější strana Občanské fórum, z jeho pravicové části se zrodila právě ODS.), a to nejenom na prvé straně politického spektra. Toto tvrzení víceméně platilo až do předčasných voleb do Poslanecké sněmovny konaných na podzim roku 2013. Právě díky těmto volbám se ze strany vládnoucí stala strana malou. Vděčí za to především volebnímu výsledku, který činil necelých 8 %. Ještě v roce 2010 ODS mohla díky volebním výsledkům sestavovat vládu (neskončila první ve volbách), ale i tak šlo o velmi výrazný propad počtu hlasů oproti roku 2006, kdy strana vyhrála volby se ziskem cca 35 % hlasů. Po roce 2013 se tak ODS může obávat o svou samotnou existenci. Co stálo za takto hlubokým propadem, bude hlavní cíl této práce.

Bakalářská práce se tak pokusí najít a analyzovat příčiny této velmi hluboké krize. Může se nabízet hned několik důvodů úpadku této strany. Asi nejviditelnější a momentálně nejvíce mediálně známá je kauza Jany Nagyové (dnes Nečasové), která byla vrchní ředitelkou Sekce kabinetu předsedy vlády České republiky premiéra Petra Nečase. Zároveň vykonávala funkci jeho asistentky. Další aféry mohou být také nasnadě. První taková větší aféra se již odehrála v roce 1997. Jedná se o aféru kolem financování ODS, která vedla k tzv. Sarajevskému atentátu. Jiný problém, který by mohl mít vliv na současnou krizi, ale rovněž se jedná o poměrně starou záležitost, je tzv. opoziční smlouva. Zde šlo především o vytvoření podpory, či tolerance vlády Miloše Zemana. Tato smlouva byla ale voliči již potrestána ve volbách v roce 2002, ve kterých ODS neuspěla a skončila až druhá za ČSSD, což po čtyřletém období v opozici, není nikterak zářný výsledek.

Co by už ale mohlo mít přímý vliv na současné stranické výsledky, i když je to již poměrně stará záležitost, je odchod jejího zakladatele a dlouholetého předsedy Václava Klause. Odstoupil sice již v roce 2002, ale strana od té doby, zdá se stále nenašla podobně silného a charismatického lídra, který by stranu ztělesňoval tak silně jako právě Václav Klaus. ODS od tohoto období, měla již tři předsedy, ale jak Mirek Topolánek, tak Petr Nečas nebyli schopnými lídry, jak to uměl Václav Klaus. Na rozdíl od V. Klause však měli jiné přednosti, které byli pro stranu přínosné. Jestli to bude nynější předseda Petr Fiala, to ukáží až následující roky a další volební výsledky. ODS ale není jedinou stranou, kterou potkal podobný problém. ČSSD rovněž procházela, či dokonce ještě prochází podobným obdobím. V této straně šlo o odchod z pozice předsedy a lídra Miloše Zemana. Další možný důvod úpadku ODS může být příliš velký

klientelismus a to, že je strana propojena s tzv. kmotry. Tento problém může být do jisté míry spojený s tím, že ODS se dlouhou dobu držela u moci a tím pádem se tento typ lidí logicky naváže na vládnoucí stranu či jiné struktury. Je velmi pravděpodobné, že tyto problémy dohromady stojí za nynějším velmi tristním postavením, kdysi, co do počtu získaných volebních hlasů, největší české strany. Ale hlavní důvody budou k nalezení až po roce 2010. V posledním volebním období, kdy byla ODS ve vládě.

Z hlediska metodologického uchopení této problematiky je pro tuto bakalářskou práci zvolena metoda případové studie. Konkrétně se bude jednat o jedinečnou případovou studii. Bakalářská práce bude mít několik výzkumných otázek, které ale spolu velmi souvisí. Výzkumné otázky by měly být tyto: Jaké jsou hlavní příčiny aktuální krize ODS? Kde můžeme hledat začátek a kořeny současné krize? Proč tato krize postihla právě ODS a nikoliv některou ostatní tradiční českou politickou stranu? Tato bakalářská práce by se měla pokusit najít odpovědi na výše zmíněné otázky. Spolu s literaturou zmíněnou v projektu bakalářské práce se práce bude opírat o články z medií, které poslouží k pochopení především novějších souvislostí, které zatím nejsou dostatečně popsány v literatuře.

První část se bude věnovat ODS, konkrétně její historii a genezi. O historii ODS již bylo napsáno poměrně hodně titulů, které v této kapitole budou využity. Například se jedná o publikaci Stanislava Balíka z roku 2006, ale je i mnoho dalších. Horší situace bude u novějších problémů, které ještě nestačily být v literatuře popsány. Zde bude práce čerpat především z dobových periodik. Až posléze dojde na samotné řešení problému této práce, kdy se bude věnovat právě důvodům vzniku současné velké krize ODS. Zároveň se práce bude věnovat volebním výsledkům, které by měly do jisté míry odrážet stav strany.

Hlavním cílem této bakalářské práce by mělo být se pokusit najít, co přivedlo ODS, stranu, která kdysi získala 35 % hlasů ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR tam, kde je dnes. To znamená na výsledek 7,72 % a získání pouhých 16 mandátů v dolní komoře. Práce má za cíl pouze pokusit určit důvody současné krize. Neklade si, a ani to není reálné, nastínit budoucí vývoj této strany, tato práce se bude zabývat pouze minulostí.

Vzhledem k aktuálnosti tématu je literatura spíše staršího data. Problematikou ODS a českého stranického systému se nicméně zabývá poměrně dost autorů. O ODS vzniklo několik publikací. Například sama strana vydala knihu ke dvaceti letům Občanské demokratické strany (Sokol, Klíč 2011). Další publikací, která se věnuje ODS je publikace Stanislava Balíka ODS v českém politickém systému v letech 1991 – 2006, tato kniha je už daleko více odborná než předchozí titul. Ve větší šíři a celému českému politickému systému se poté věnuje publikace,

ve kterých je popsán vývoj stran a stranického systému (Pšeja 2005; Cabada, Šanc 2005; Malíř, Marek 2005; Vodička, Cabada 2007).

Předpokládaným výsledkem práce by měla být prezentace příčin současného stavu ODS. Důvodů vzniku krize zřejmě bude několik, nebude záležet pouze na jednom momentu. Hlavní hypotéza je, že počátek krize už můžeme hledat v devadesátých letech, kdy strana naplnila svůj program ekonomické transformace. Následuje odchod „zakladatele“ strany Václava Klause, který jistě byl pro stranu také zlomovým momentem. Vše zřejmě vyvrcholilo během vlády Petra Nečase, která byla poznamenána ekonomickou krizí. Aféra samotného premiéra vše jenom uspíšila a působila jako katalyzátor.

Vzhledem k původním předpokladům měla práce obsahovat navíc tři kapitoly (Teorie politických stran, Volební výsledky a Výsledky studie), všechny tyto kapitoly, jak se později ukázalo, nebyly v práci nutné. Vše co v nich mělo být obsaženo je pouze na jiném místě této bakalářské práce. Plánovaná první kapitola (Teorie politický stran) byla zredukována pouze na kapitolu, která se týká českého stranického systému a zařazení ODS do něj.

V samotné práci nebylo užito rozhovorů s lidmi, kteří jsou či byli nějakým způsobem spojeni s Občanskou demokratickou stranou. Tento způsob výzkumu je nad rámec bakalářské práce. V pozdějších navazujících pracích je, ale komunikace s lidmi z ODS vhodným doplňkem.

1 ODS a český stranický systém

Kvůli zařazení ODS do kontextu je potřeba zmínit také jaká je, či byla situace v českém politickém systému. I díky formování ostatních politických stran, které měly nesporný vliv na ODS.

Český stranický systém můžeme brát od roku 1993, kdy došlo rozdělením Československa k vytvoření samostatné České republiky. V tomto období byly již hlavní strany, které měly největší vliv hlavně v devadesátých letech, vytvořeny. Šlo především o ODS, která vznikla jako úplně nová strana, ale i o ČSSD, která navazovala na dřívější tradici sociálních demokratů v Československu. Složení nově vzniklé Poslanecké sněmovny vzešlo z parlamentních voleb v roce 1992. Tehdy zvolená Česká národní rada se pouze změnila na Poslaneckou sněmovnu. Horní komora Parlamentu byla zřízena až o více jak tři roky později, na podzim roku 1996, sic v ústavě figurovala již od začátku.

Strany, které se staraly o hlavní dění na politické scéně vznikly již na počátku devadesátých let. Jednalo se především o liberálně konzervativní ODS, levicovou ČSSD (po Sametové revoluci byla znovu založena), poté dvě menší pravostředové strany KDU-ČSL a ODA. Zároveň byly přítomny dvě antisystémové strany, každá z opačného konce politického spektra, jednalo se o KSČM a SPR-RSČ (Vodička, Cabada 2007: 212). Čtyři strany mají důležitou roli v nejvyšší politice dodnes.

V dalších volbách v roce 1998, které byly předčasné, se počet stran v Poslanecké sněmovně zredukoval na pět. Ve volbách neuspěla ODA ani SPR-RSČ. Naopak velkým úspěchem skončil výsledek pro novou stranu, která se odštěpila od ODS, pro Unii Svobody. Tyto volby přinesly změnu ve vedení vlády. ČSSD poprvé obsadila post premiéra. Vznik menšinové vlády ČSSD byl umožněn podepsáním tzv. opoziční smlouvy, kterou mezi sebou podepsali nejvyšší představitelé ČSSD a ODS.

Volby do Poslanecké sněmovny přinesly doposud nejnižší volební účast (58 %). Znovu vyhrála ČSSD. Pro pravicové strany, v čele s ODS, to byl velký neúspěch, když ani po čtyřech letech v opozici nedokázaly zvítězit ve volbách. Zdali to můžeme dávat do souvislostí s podepsáním tzv. opoziční smlouvy, se dnes lze jenom dohadovat. Ani nově vzniklá Koalice, která šla do voleb už jenom ve spojení KDU-ČSL a US-DEU, nedokázala dosáhnout nikterak výborného výsledku, dostala 14 % hlasů. Jediná strana, pro kterou tyto volby zaznamenaly nárůst podpory, byla KSČM. Tento úspěch ale lze přičíst také již výše zmíněné nízké volební

účasti a disciplinovaností voličů KSČM. Následně vzniklá vláda ve složení ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU měla pouze těsnou většinu jednoho hlasu. Za celé volební období byli jmenováni tři premiéři, pokaždé z ČSSD. Postupně se vystřídali na postu premiéra Vladimír Špidla, Stanislav Gross a Jiří Paroubek.

V následujících volbách se vyhrotil boj mezi ODS a ČSSD, kdy obě strany doslova opanovaly tyto volby. ODS zaznamenala svůj nejlepší výsledek s více jak 35 % hlasů. A ČSSD dostala o pouhých tři procenta hlasů méně. Dále se do Poslanecké sněmovny dostaly KDU-ČSL a KSČM. Velké překvapení byl úspěch Strany zelených. (Vodička, Cabada 2007: 216) Tyto volby byly skutečně vnímány veřejností a médií jako duel mezi ODS a ČSSD a jejich lídrů Mirka Topolánka s Jiřím Paroubkem. Následující volební období bylo velmi nestabilní, zejména to bylo způsobeno patovou situací v Poslanecké sněmovně. Tato vláda nevydržela až do dalších voleb a v březnu roku 2009 jí byla vyslovena nedůvěra. Následné předčasné volby byly Ústavním soudem zrušeny a uskutečnili se až v řádném termínu.

Volby v roce 2010 přinesly poměrně překvapivé výsledky, jednak se do Poslanecké sněmovny dostaly nově vzniklé politické subjekty (TOP 09, Věci veřejné), a na druhou stranu některé dlouhodobě etablované politické strany (KDU-ČSL) neuspěly. KDU-ČSL poprvé nepřekročila hranici 5 % potřebnou pro vstup do sněmovny. První, vzhledem k počtu hlasů, skončila ČSSD, ale výsledky ostatních stran předurčily k vytvoření středo-pravicové vlády ODS společně s TOP 09 a VV. Zároveň tyto volby přinesly hodně propadlých hlasů. Tato vláda skutečně vznikla se zdánlivě širokou většinou 118 hlasů v Poslanecké sněmovně. Ale ani tato vláda nedokončila svoje volební období až do konce. Už v průběhu let 2011 a 2012 byla, především kvůli straně VV, v časté krizi. Byly to nejrůznější skandály nebo rozpad VV a vznik strany LIDEM Vše vyvrcholilo v červnu 2013 aférou Jany Nagyové a následnou demisí premiéra. Poslanecká sněmovna se domluvila na svém rozpuštění a na podzim téhož roku se uskutečnily další volby.

I tyto volby přinesly nové strany do nejvyšších pater české politiky. Vítězem se stala ČSSD, následovaná hnutím ANO 2011. Návrat zaznamenala KDU-ČSL. Tyto strany po volbách utvořily vládní koalici. Dalším novým politickým subjektem se stalo hnutí Úsvit. Znovu se ve volbách objevilo velké množství stran těsně pod hranicí 5 %. Což opět ukazuje na vysoký počet protestních hlasů. Pro ODS dopadly volby, jako pro celou pravici, velmi špatně. Strana získala pouhých 7 % hlasů, což jí stačilo na 16 poslaneckých křesel.

Jak ve své knize píše Karel Vodička s Ladislavem Cabadou (2007: 239), stranický systém České republiky byl v té době umírněně pluralitním s dominancí dvou ideově odlišných

politických systémů – liberálně-konzervativní ODS a levicové ČSSD. Za třetí významný subjekt lze považovat středovou KDU-ČSL, ta může vytvářet vládní koalice s oběma velkými stranami. KSČM narušuje výstavbu silných a stabilních vládních koalic. Strana je ostatními tlačena do izolace. Na pravici vždy existovala alternativa k ODS. Vodička s Cabadou předpokládají integraci pravicových subjektů. Dále zde uvádí, že politické stranictví je vnímáno veřejností negativně. Je to dáno zřejmě tím, že dochází ke spoustě finančním aférám a k pokusům o kartelizaci české politiky, což už dnes asi není největší problém. Stranický systém prošel od roku 2007, kdy byla napsaná kniha Vodičky s Cabadou, poměrně velkou změnou. Dnes už tento systém nelze nazývat umírněně pluralitní, nýbrž spíše pluralitní.

Z hlediska politické transformace je nejdůležitější proměnou ve srovnání se stavem před rokem 1990 vytvoření pluralitního systému politických stran, které spolu svádějí otevřenou soutěž o moc. Hlavní odlišností České republiky ve srovnání s jinými postkomunistickými zeměmi střední Evropy je poměrně silná podpora pravicově orientovaných politických stran. Sociologické výzkumy ukazují, že po počáteční fázi došlo k vyrovnání podpory pravicovým a levicovým subjektům, volební výsledky ukazují, že pravice a levice ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR získávají poměrně vyrovnané podíly hlasů (Vodička, Cabada 2011: 219).

1.1 Postavení ODS v českém stranickém systému

Konzervativně liberální ODS je dlouhodobě nejsilnější pravicovou stranou v České republice. Byla to právě ODS, která v devadesátých letech utvářela českou politiku. Proces ekonomické a společenské transformace byl prakticky ztotožňován s politickou činností ODS. Od roku 1992 do 1997 strana obsadila post premiéra. Velký vliv na činnost strany měl její tehdejší předseda Václav Klaus. (Cabada, Šanc 2005: 184) Jestli je strana stále nejsilnější pravicovou stranou se ukáže až v následujících letech, rozhodně ale platí, že ODS byla klíčovou stranou transformace politického systému v České republice na počátku 90. let.

Podle Cabady s Šancem (2005:190) se ODS považuje za pravicovou konzervativní stranu obohacenou řadou liberálních principů zakotvených v klasickém evropském liberalismu. Tento fakt lze nalézt například i v posledním volebním programu strany z roku 2013 (ODS 2013). Základem programu ODS jsou tzv. čtyři poděbradské artikuly, které byly přijaty v březnu 1998: (1) soukromí je nedotknutelné, ODS je bude chránit; (2) levný stát; (3) nezadlužená budoucnost a (4) solidarita zodpovědných. Zároveň ODS respektuje základní roli rodiny ve společnosti a prosazuje individuální svobody, soukromé vlastnictví, osobní zodpovědnost a volný trh.

Požaduje levný, svým způsobem omezený stát, silný pouze tam kde je nezastupitelný. Z toho vyplývá i redukce státního aparátu a byrokratizace. Zahraniční politiku ODS můžeme charakterizovat tak, že strana klade důraz na národní zájmy, které se projevují začleňováním ČR do mezinárodních organizací. Je proti federalizaci Evropy. Má výhrady k evropské integraci, ale členství České republiky v Evropské unii považuje za jedinou alternativu (Cabada, Šanc; 2005:190).

Vodička s Cabadou ve své publikaci (2011: 267) zmiňují, že Občanská demokratická strana je stabilní liberálně konzervativní politickou stranou s velmi pevnou voličskou základnou. Tu tvoří občané, kteří sami sebe pocítují jako skupinu, jež byla vytvořena a stabilizována v období vlád Václava Klause (1992-1997). Ekonomicky se ODS projevuje zřetelně neoliberálně, když prosazuje politiku „volné ruky trhu“ – chce pokračovat ve své v zásadě neoliberální hospodářské politice (privatizace bank a státních podílů v průmyslových podnicích, energetiky, distribučních sítí a veřejné dopravy). Je ovšem nutné podotknout, že tento liberalismus byl mnohdy spíše rétorický; ODS se také staví proti decentralizaci státu. V politických otázkách zastává ODS kombinaci liberálně-konzervativních názorů, mj. také eurorealistickou pozici vůči Evropské unii. S nástupem Petra Nečase byly poněkud otupeny neoliberální postoje strany v hospodářské oblasti, v zahraniční politice se zřetelně profiloval pragmatický Alexandr Vondra.

Dalo by se říci, že mezi českými stranami, které zastávají euroskeptické názory, je ODS jakýmsi lídrem na české politické scéně. Z větších stran zřejmě jediná, která není extremistická.

Struktura ODS je čtyřstupňová: místní sdružení – oblastní sdružení – regionální sdružení – centrální orgány. Funkční období všech orgánů strany je dvouleté. Nejvyšším orgánem ODS je kongres strany, který se schází podle stanov minimálně jednou za dva roky. Kongresy se mohou konat i mimořádné. Kongres volí předsedu, místopředsedy a zástupce regionů do výkonné rady, dále členy kontrolní a revizní komise a smírčího výboru, schvaluje stanovy, atd. Dalšími centrálními orgány jsou grémium, výkonná rada, kontrolní a revizní komise a smírčí výbor. Statutárním orgánem strany je výkonná rada (Vodička, Cabada 2011: 282).

2 Historie ODS

Tato kapitola se bude věnovat podrobněji historickému vývoji Občanské demokratické strany, která více než dvacet let byla možná nejvýznamnější politickou stranou na české politické scéně vůbec. Zároveň tato část nabídne náhled na to, jak se strana postupem času měnila, ať už jde o postavení ODS v průběhu doby, personální obsazení, či jestli se strana podílela na vládnutí. Neméně důležité bude stranu zkoumat z regionálního hlediska. Pomocí této kapitoly by se také mělo dojít ke klíčovým milníkům strany, které mohou mít za následek současnou krizi strany.

2.1 Vznik ODS

Formálně Občanská demokratická strana vznikla 18. března 1991, kdy byla zaregistrována ministerstvem vnitra. Její první a zároveň ustavující kongres proběhl ve dnech 20. a 21. dubna téhož roku (Balík 2006: 7). Formování ODS ale bylo daleko delší a kořeny vzniku strany je potřeba hledat o něco dříve.

Pavel Pšeja (2005: 1503) upozorňuje na to, že lze spatřit začátek formování ODS, minimálně již v létě 1990. Zároveň od podzimu tohoto roku existuje poptávka po pravicové straně, která do té doby na české politické scéně víceméně chyběla. Toto formování probíhalo uvnitř Občanského fóra. V hnutí probíhala široká diskuze, kam se má dále ubírat, a bylo z dnešního pohledu docela pochopitelné, že dosavadní struktura a princip fungování OF je pouze dočasný. Nejednalo se o politickou stranu v pravém slova smyslu. Občanské fórum se sice poté přeměnilo na politickou stranu, ale ani to nedokázalo OF stmelit.

23. února 1991 proběhl v Praze Sněm Občanského fóra. Na něm byly přijaty takzvané lánské dohody, které rozhodly o rozdělení Občanského fóra na Občanskou demokratickou stranu a Občanské hnutí. Posléze, 4. března byl ustaven přípravný výbor Občanské demokratické strany. Předsedou se stal Václav Klaus (Pšeja 2005: 1503). Výbor intenzívně pracoval na konstituování strany, na přípravě ustavujícího kongresu, stanovách a organizační struktuře. (ODS.cz)

V Olomouci proběhl 20. a 21. dubna 1991 ustavující kongres Občanské demokratické strany. Předsedou se stal, s velkým přehledem, Václav Klaus. Zároveň byly přijaty stanovy a programové prohlášení, které neslo název Cesta k prosperitě. Zde je potřeba připomenout, že strana vznikla jako strana transformace, což v pozdějším vývoji se ukáže jako velmi důležitý moment, který může mít pro stranu velké následky. Toto si zřejmě strana úplně neuvědomovala. Je však otázkou, jestli strana mohla vzniknout na jiném principu, než jako strana transformace.

Společnost změnu potřebovala a žádná jiná politická strana, která by změnu provedla, tu v té době zatím nebyla. Tuto změnu představoval v zásadě jediný člověk, a to byl Václav Klaus. Žádná jiná strana ve svém středu takovouto osobnost neměla.

V době vzniku ODS, se média přikláněla spíše na stranu Občanského hnutí, kterému přikládala do budoucna větší význam, i když do ODS přešlo daleko více osobností a politiků (Balík 2006: 8). I v parlamentu, hned po svém založení měla ODS poměrně silné zastoupení, to bylo způsobeno především přechodem poslanců z Občanského fóra. V České národní radě měla 33 poslanců a ve Federálním shromáždění 39 poslanců. V tomto období se strana také pokoušela o prosazení na Slovensku. Přes poměrně úspěšné účinkování ODS na Slovensku byl tento projekt zhatěn především pozdějším rozpadem Československa. Strana na Slovensku utvořila před volbami 1992 volební koalici s Demokratickou stranou (Pšeja 2005: 1509).

Na začátku devadesátých let byl pro ODS poměrně příznivý vývoj. Strana jasně deklarovala svůj záměr provést transformaci, což jí výrazně pomohlo zejména u voličů, protože strana byla spjata s ekonomickou transformací. Dlouhodobější program však straně chyběl, především se jednalo o program po transformaci. Absence časově delšího politického programu nepředstavovala riziko aktuální, nýbrž riziko, které se projeví za několik let. Strana se tak nedokázala vypořádat se svojí přeměnou ze strany transformační. Dalším důležitým momentem bylo zvolení Václava Klause do čela ODS. Strana v něm našla silného lídra, který možná i trochu zastiňoval ostatní osobnosti ve straně. Už zde bychom mohli předpokládat, že tyto dvě na první pohled kladné věci mohou být v budoucnu problematické.

2.2 První vyhrané volby a následné vládnutí

Ještě před volbami v roce 1992 se konal druhý kongres ODS, tentokrát v Luhačovicích. Na tomto kongresu byl schválen nový volební program strany se jménem Svoboda a prosperita. Tento kongres nebyl volební.

Následné volby byly pro Občanskou demokratickou stranu velmi úspěšné. Do těchto voleb vstupovala ODS ve volební koalici s Křesťanskodemokratickou stranou (KDS). V České národní radě získala necelých 30 % hlasů, což stačilo na 66 mandátů pro samostatnou ODS z celkového počtu 200 poslanců. Ve federálním shromáždění získala strana dokonce skoro 34 % a vyneslo jí to 48 mandátů dohromady s KDS. Tímto výsledkem se Občanská demokratická strana stala nejsilnější stranou v zemi. Podle Balíka (2006: 10), to lze považovat za zlatou éru. Po tomto vítězství ve volbách byla její pozice velmi silná a pevná. Její pozici neohrozil ani rozpad Československa, na kterém měla, společně se slovenskou stranou HZDS, největší podíl.

Po volbách v roce 1992 ODS pokračovala v koalici s KDS, se kterou se později sloučila. Dalšími jejími koaličními partnery byly Občanská demokratická aliance s Křesťanskou demokratickou unií – Československou stranou lidovou (KDU-ČSL). Předsedou vlády se stal předseda nejsilnější strany ODS, Václav Klaus. ODS měla v této vládě 10 ministerských postů, což byl nadpoloviční počet (Novák 2004: 316). Nejlepší vztahy měla samozřejmě se stranou KDS, tato spolupráce později vyústila až ke spojení těchto dvou stran. Toto spojení proběhlo v roce 1995. Vztahy ODA s ODS ovlivňovala především snaha konkurovat ODS, což v rámci vládní koalice není úplně jednoduché. Ze strany KDU-ČSL působily problémy především snahy o prosazování levicovější politiky v rámci vlády. ODS na druhou stranu kontrovala, že obě dvě menší strany si nárokují větší pravomoci, než jim náleží (Balík 2006: 11). Jinak toto volební období bylo poměrně klidné a neproběhly žádné větší aféry, které by měly nějaký zásadní vliv na fungování vládní koalice, tak jak se dělo v pozdějších letech a volebních obdobích.

2.3 Volby 1996 a tzv. Sarajevský atentát

Již na jaře před volbami 1996 se objevily první nejasnosti ve financování strany. Občanská demokratická strany měla problém s prokázáním svých sponzorů (Pšeja 2005: 1503). Na volební výsledek to zřejmě velký vliv nemělo. To zřejmě bylo poznamenáno především koaličním vládnutím v minulém období.

ODS si sice udržela svůj předchozí výsledek, získala 29,6 % hlasů. Ale ostatní dvě strany tehdejší vládní koalice si pohoršily.

Tabulka 1: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny 1996 (Volby.cz 1996)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ODS	29,62	68
ČSSD	26,44	61
KSČM	10,33	22
KDU - ČSL	8,08	18
SPR - RSC	8,01	18
ODA	6,36	13

Tyto tři strany sice znovu utvořily koalici, ale byla pouze menšinová, s tolerancí ČSSD. Dohromady měly v Poslanecké sněmovně pouze 99 mandátů. Jednalo se tak o první menšinový

kabinet v historii České republiky. To mělo za následek, že vliv dvou menších stran uvnitř koalice posílil. Po volbách do Poslanecké sněmovny 1996 se tak vztahy uvnitř koalice dále zhoršovaly. To se poprvé projevilo již v prvních volbách do Senátu na podzim téhož roku. Kandidáti menších koaličních stran tak nepodpořili ODS ve druhém kole. Balík (2006: 12) ve své publikaci tvrdí, že tento spor byl jedním z důvodů rozkladu ODS o rok později. Zároveň se zhoršovala situace i uvnitř samotné ODS, kde sílily spory především o programovou orientaci. Proti sobě stál předseda Václav Klaus a tehdejší 1. místopředseda Josef Zieleniec. Tento spor probíhal již od roku 1994 a týkal se dlouhodobého programu strany. Dalším faktorem pro zhoršení postavení ODS byla skutečnost, že zatímco ve volebním období 1992 – 1996 neměla rovnocenného partnera, po volbách 1996 se takovýto protivník našel. Druhým pólem politické scény v České republice se stává ČSSD pod vedením tehdejšího předsedy Miloše Zemana. Díky této změně se tak může KDU-ČSL posunout programově více do středu politického spektra, kde se díky sloučení velké části levice uvolnilo místo.

Velmi klíčový byl pro stranu rok 1997. Začínaly se objevovat nejrůznější aféry, ve kterých ODS figurovala. Největší z nich byl problém, který byl již dlouhodobý. Šlo o falešné sponzory Občanské demokratické strany a tajné konto ve Švýcarsku. ODS tak byla podezřívána z finančních machinací. Zároveň probíhala ekonomická krize, kterou vláda musela nějakým způsobem řešit. Byly zavedeny tzv. balíčky neboli úsporná ekonomická opatření (Pejša 2005: 1515).

Na podzim roku 1997 všechny problémy vygradovaly. Nejdříve odstoupil z funkce ministra zahraničních věcí Josef Zieleniec, který se následně vzdal i poslaneckého mandátu. Celá krize měla vrchol 28. listopadu 1997, kdy Jan Ruml společně s Ivanem Pilipem vyzvali Václava Klause k odstoupení z funkce předsedy. Premiér Václav Klaus se v této době nacházel na oficiální návštěvě v Sarajevu, tudíž se pro tento „puč“ uvnitř strany vžilo označení Sarajevský atentát. To mělo za následek odchod ODA a KDU-ČSL z vlády. Jako hlavní důvod uvedli nejasnosti ohledně financování ODS. Následně premiér podal demisi. ODS se poté společně s ČSSD domluvila na působení poloúřednického kabinetu pod vedením Josefa Tošovského, který má zemi dovést k předčasným volbám na jaře roku 1998. I když se jednalo o kabinet poloúřednický, ve vládě usedli ministři za KDU-ČSL, ODA i bývalí členové ODS.

V prosinci roku 1997 se konal sjezd ODS. Václav Klaus sice dal svoji funkci k dispozici, ale následně byl zvolen znovu, když mimo jiné porazil i Jana Rumla s poměrně velkým náskokem (Pšeja 2004: 1516). Následně se vytvořila uvnitř ODS názorová platforma, kterou vedli Jan Ruml a Ivan Pilip, k ní se přidala přibližně třetina poslanců ODS. To vyvolalo

následnou vlnu odchodů, což bylo ještě podpořeno účastí ve vládě některých ministrů z ODS. Vedení jim doporučilo, aby se vzdali funkce ministra nebo odešli z ODS.

Ivan Pilip a Jan Ruml vystoupili ze strany hned na začátku roku 1998. Oba dva pak založili novou stranu – Unii Svobody. Tato strana se ihned od okamžiku svého vzniku stala konkurencí pro samotnou ODS. Jednak tyto dvě strany měly k sobě programově poměrně blízko a i osobnostně tyto strany byly velmi provázané. Odliv těchto osobností se později ukázal jako klíčový.

2.4 Od Opoziční smlouvy k odchodu Václava Klause

V roce 1998 tak ODS poprvé ve své historii byla v podstatě stranou opoziční. Strana se tak na začátku roku mohla soustředit na následující předčasné volby. Žádný velký úspěch se od ní nečekal. Velký zlom pro stranu tak nastal po volbách v roce 1998. Strana poprvé ve své historii nevyhrála volby do Poslanecké sněmovny.

Volby v roce 1998 vyhrála ČSSD, která získala 32 % hlasů. ODS poměrně překvapila, když dokázala získat 63 mandátů se ziskem 28 %. Nově vzniklá Unie svobody, tvořená z odpadlíků z ODS, získala 8,6 %. US si byla velmi programově blízká s ODS, až na problematiku evropské integrace.

Tabulka 2: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny 1998 (Volby.cz 1998)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ČSSD	32,31	74
ODS	27,74	63
KSČM	11,03	24
KDU - ČSL	9	20
US	8,6	19

Následně probíhala poměrně těžká povolební vyjednávání, která měla poněkud překvapivý výsledek. Česká strana sociálně demokratická se společně s Občanskou demokratickou stranou dohodla na takzvané opoziční smlouvě. Ve své podstatě se jednalo o menšinový kabinet ČSSD, kterému ODS umožnila získat důvěru a následně jej tiše podporovala celé čtyři roky.

Volby 2002 měly přinést Občanské demokratické straně toužebně očekávané vítězství. Opak se však stal pravdou. Volby znovu vyhrála ČSSD. ODS pouze obhájila pozici nejsilnější

pravicové strany v České republice. Tento volební výsledek měl za následek svolání mimořádného kongresu ODS. Ten už 20. června svolal na prosinec Václav Klaus. V říjnu poté V. Klaus oznámil, že nebude již kandidovat na předsedu strany a že hodlá kandidovat na prezidenta republiky (Pšeja 2004: 1521).

Tabulka 3: Výsledky voleb do poslanecké sněmovny 2002 (Volby.cz 2002)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ČSSD	30,2	70
ODS	24,47	58
KSČM	18,51	41
Koalice	14,21	31

Kandidaturu na předsedu ODS postupně oznámili Evžen Tošenovský, Jan Zahradil, Mirek Topolánek, Miroslava Němcová a Petr Nečas. Třináctý kongres v prosinci 2002 zvolil jako předsedu Mirka Topolánka. Prvním místopředsedou se stal Jan Zahradil, řadovými místopředsedy byli zvoleni Petr Nečas, Petr Bendl a Miroslava Němcová. Václav Klaus byl jmenován čestným předsedou strany (Pšeja 2005: 1521).

Toto období je pro budoucí formování strany naprosto klíčové, jednak se naplno projevuje, že program transformace už přestává být hlavní téma programu strany. A zároveň odchod Václava Klause z čela ODS je rovněž pro stranu z dlouhodobého hlediska spíše na škodu, nehledě na to, že strana v té době nemá žádného silného lídra. Je však nutno podotknout, že strana změnu lídra přežila bez větších turbulencí. Z ODS se tak, stala strana, která nebyla vázána pouze na jednu osobu „otce zakladatele“.

2.5 Éra Mirka Topolánka

Jako první zkouška ve funkci předsedy strany byla pro Mirka Topolánka volba prezidenta republiky na začátku roku 2003. Na rozdíl od v té době vládnoucí ČSSD, se občanští demokraté dokázali shodnout na jediném kandidátovi, čímž mimo jiné mohl Václav Klaus uspět. Byl po velkých peripetiích zvolen sice až ve třetí volbě, ale ODS působila jednotně. Naopak to vyvolalo neklid v řadách vládnoucí sociální demokracie. Z dnešního pohledu se jeví, že v období po volbách v roce 2002 se dokázala strana semknout v klíčových otázkách, hlavně při prezidentské volbě. Strana zřejmě v této době nebyla v krizi

Prezidentská volba v roce 2003 byla velmi zdlouhavá. Václav Klaus byl zvolen až v devátém kole. V osmi předchozích volebních kolech se koalice pokoušela prosadit bez úspěchu své kandidáty. Klientelistické vazby a spory uvnitř ČSSD byly důležitější než stranická disciplína. Komunističtí poslanci hráli v prezidentské volbě roli „jazýčku na váze“ a hlasovali pro Václava Klause, který je před volbou v jejich poslaneckém klubu navštívil (Vodička, Cabada 2011, 343)

Další velká událost, která měla otestovat nového předsedu, byly až volby do Evropského parlamentu. V nich Občanská demokratická strana poměrně uspěla. Získala 30 % hlasů a obsadila 9 z tehdejších 24 mandátů v Evropském parlamentu. Pro ČSSD skončily tyto volby velkým neúspěchem, strana získala pouhých 8,8 % hlasů a 2 mandáty (Volby.cz 2004). Tehdejší sociálně demokratický předseda a premiér Vladimír Špidla byl nucen odstoupit. Ve stejném roce se konaly ještě další volby. V listopadu proběhly volby do krajských zastupitelstev a třetiny Senátu. V krajských volbách opět ODS zvítězila. Tyto volby byly pro ODS důležitější než volby do Evropského parlamentu, protože na krajské úrovni byla vytvořena jakási protiváha k tehdejší levicové vládě. Tentokrát získala dokonce 36,4 % hlasů, což vedlo k získání 12 hejtmanů – nepodařilo se získat pouze jedno hejtmanské křeslo, a to v Jihomoravském kraji. Ve volbách do horní komory bylo vítězství ještě drtivější. ODS obhájila 9 mandátů. Nakonec dokázala získat mandátů 19. Zároveň Přemysl Sobotka se stal předsedou Senátu PČR (Volby.cz 2004).

V prosinci roku 2004 se konal další kongres. Na něm se volilo nové vedení. Mirek Topolánek s 91,7 % hlasů, přesvědčivě obhájil post předsedy. 1. místopředsedou byl zvolen Petr Nečas. Jako řadoví místopředsedové byli zvoleni Ivan Langer, Petr Bendl, Miroslava Němcová a Pavel Bém. Tento kongres měl heslo „Modrá šance pro Českou republiku“. Zároveň to byl poslední volební kongres před, pro stranu, velmi důležitými sněmovními volbami v roce 2006 (ODS.cz).

Parlamentní volby na jaře roku 2006, byly v mnoha ohledech pro stranu klíčové. Sice do nich ODS vstupovala z pozice opoziční strany (stejně jako před čtyřmi lety), zároveň si uvědomovala, že třetí prohra v parlamentních volbách za sebou by mohla mít neblahé účinky. Kampaň před těmito volbami byla velmi vyhrocená. De facto byla vztažena k oběma předsedům. Kampaň tak přešla do souboje mezi Mirkem Topolánkem a Jiřím Paroubkem. Tyto volby byly s ohledem na ostatní parlamentní volby poměrně specifické. Dvě nejsilnější strany získaly dohromady skoro 70 % všech hlasů. To se nikdy předtím ani poté už nestalo. Samotné volby vyhrála ODS, kdy získala 35,4 % hlasů a 81 mandátů v poslanecké sněmovně. Druhá

skončila o pouhé 3procentí body zpět ČSSD, která získala 74 mandátů. Do Sněmovny se ještě dostali komunisté, KDU-ČSL a Strana zelených.

Tabulka 4 : Výsledky voleb do poslanecké sněmovny 2006 (Volby.cz 2006)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ODS	35,38	81
ČSSD	32,32	74
KSČM	12,81	26
KDU - ČSL	7,22	13
SZ	6,29	6

Povolební vyjednávání nebyla asi nikdy tak složitá jako tehdy. Volby v podstatě skončily patem. ODS, Lidovci a Strana zelených měli dohromady 100 mandátů, stejně tak jako ČSSD a KSČM. Nejdříve byl Václavem Klausem pověřen o sestavení vlády Mirek Topolánek. Jeho první vláda byla složena pouze ze členů ODS a nestraníků. Tato vláda ale nikdy nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, tudíž vládla v demisi několik měsíců. Druhý pokus o sestavení vlády dostal opět Mirek Topolánek. Tentokrát se již podařilo vyjednat koaliční vládu, ve které měli po čtyřech křeslech Strana zelených a KDU-ČSL obsadila 5 křesel. ODS měla devět vládních křesel. Tato vláda sice měla pouze 100 hlasů v dolní komoře Parlamentu. I tak se ale podařilo získat důvěru, díky dvěma poslancům z ČSSD, poslancům Miloše Melčáka a Michala Pohanky (Novinky.cz 2007). Vláda se od samého začátku a i ve svém programovém prohlášení zavázala k plnění nezbytných reforem. Mezi nejdůležitější patřily reforma veřejných rozpočtů, sociálního systému a reforma zdravotnictví (Vláda ČR 2007).

Během volebního období od roku 2006 se na nevládních úrovních odehrály další důležité věci. Nejprve se na podzim roku 2006 uskutečnily komunální a senátní volby. V obou dvou ODS vyhrála a uspěla. V Senátu dokonce získala většinu 41 mandátů.

Dále se v roce 2008 uskutečnila volba prezidenta. Sice byl znovu zvolen Václav Klaus, ale volba byla poznamenána mnoha skandály (Aktuálně.cz 2008). Na podzim roku 2008 se konaly také krajské volby společně se senátními. V těchto volbách ODS neuspěla. Z velké části to bylo vzhledem k dosavadnímu vládnutí, které bylo navíc poznamenáno reformami a sporům uvnitř koalice (Novinky.cz 2008). Jak se později ukázalo, byly to také jediné volby, do kterých šel Mirek Topolánek jako lídr strany a nedokázal zvítězit.

Rok 2009 začal pro Českou republiku předsednictvím Rady Evropské unie. Hned od prvních dnů musela vláda Mirka Topolánka řešit poměrně závažnou plynovou krizi. Byl to ale jeden z důležitých bodů našeho předsednictví. V průběhu předsednictví ale nevydržela křehká vládní většina a 24. března 2009 byla vládě vyslovena nedůvěra, na které se podíleli i poslanci ODS Vlastimil Tlustý a Jan Schwippel a bývalé poslankyně SZ Olga Zubová a Věra Jakubková. (Rozhlas.cz: 2009) Vláda skončila s nástupem úřednického kabinetu Jana Fischera v květnu téhož roku (Ihned.cz: 2009.) Tato vláda měla dovést zemi k předčasným volbám v říjnu 2009. Ty se ale neuskutečnily, takže vláda Jana Fischera vydržela více než rok do řádných voleb v roce 2010.

Občanští demokraté obhájili svých 9 mandátů ve volbách do Evropského parlamentu v květnu 2009, celkově získali 31 % hlasů (Volby.cz 2009). Následně se podílí na vytvoření nové frakce uvnitř Evropského parlamentu, zároveň opouští EPP. Společně s britskou Konzervativní stranou a například polskou stranou Právo a spravedlnost vytvářejí politickou skupinu pod názvem Evropští konzervativci a reformisté (ECR).

Politické působení Mirka Topolánka skončilo z dnešního pohledu poměrně nešťastně. Konec jeho politické kariéry nastal uprostřed volební kampaně před volbami do poslanecké sněmovny. Klíčové bylo jeho vyjádření pro jeden časopis. Jeho pravomoci přešly na Petra Nečase, který byl pověřen vedením strany i ustanoven novým lídrem. Následně byl i zvolen kongresem novým předsedou (Novinky.cz: 2010).

Mírek Topolánek se nikdy nestal takovou osobností, jako byl Václav Klaus. Velkou nepříjemností byl i fakt, že Václav Klaus byl v pozici prezidenta a jeho vztah s Mirkem Topolánkem nebyl zrovna ideální. Jako příklad můžeme uvést například, že na 19. kongresu v prosinci 2008 s Václavem Klausem vzdal funkce čteného předsedy (ODS.cz 2008).

2.6 Petr Nečas a aféra Jany Nagyové

Po odchodu Mirka Topolánka z vedení strany, se Petr Nečas stal volebním lídrem a byl pověřen i vedením strany. To se odehrálo v dubnu 2010, tedy asi pouhé dva měsíce před parlamentními volbami. V těchto volbách skončila nakonec ODS na druhém místě, když získala 20 % hlasů, což ji vyneslo 53 mandátů. ČSSD sice skončila s 22 % a 56 mandáty, ale nedokázala sestavit vládu. Petr Nečas tak byl pověřen prezidentem o sestavení vlády. ODS se nakonec dohodla s TOP 09 a Věcmi veřejnými na vytvoření vlády, která disponovala 118 hlasy v poslanecké sněmovně. Takovouto většinu neměla žádná jiná předchozí vláda v historii samostatné České republiky. Nejen veřejnost si tak slibovala od této vlády stabilitu a prosazení

potřebných reforem. Na druhou stranu již tehdy panovaly pochybnosti okolo strany VV, která byla ve vysoké politice stranou novou se spoustou neznámých a nezkušených nových poslanců. Tyto pochybnosti se později staly skutečností a strana se rozpadla.

Tabulka 5: Výsledky voleb do poslanecké sněmovny 2010 (Volby.cz 2010)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ČSSD	22,08	56
ODS	20,22	53
TOP 09	16,7	41
KSČM	11,27	26
VV	10,88	24

Tato vláda byla jmenována poměrně rychle. Křesla byla rozdělena v Poměru 6 (ODS) : 5 (TOP 09) : 4 (VV). Premiérem se stal Petr Nečas, jako lídr vítězné strany, přičemž ostatní strany měly své vice premiéry. Důvěra vládě byla vyslovena 10. srpna. Hlavní témata nové vlády se týkala především boje proti korupci a rozpočtové odpovědnosti (Vláda 2010). Postupem času se ale začaly objevovat první krize, které dosáhly vrcholu rozpadem Věcí veřejných. Nově vzniklá strana pod vedením Karolíny Peake LIDEM, na rozdíl od Věcí veřejných zůstala ve vládě. Tento projekt tak prakticky zachránil vládu Petra Nečase, která by jinak neměla podporu v Poslanecké sněmovně.

V lednu 2013 se uskutečnily historicky první přímé volby prezidenta republiky. Pro ODS skončily volby totálním neúspěchem. Kandidátem strany se ve stranických primárkách stal Přemysl Sobotka. V prvním kole získal pouhých 2,46 % a skončil na osmém místě (Volby.cz 2013). Ve druhém kole pak strana podpořila Karla Schwarzenberga.

Politická aféra, která měla za následek pád vlády, začala 13. června 2013 zásahem ÚOOZ na Úřadu vlády a dalších místech. Zadržena byla jednak Jana Nagyová, tehdejší vrchní ředitelka Sekce kabinetu předsedy vlády České republiky premiéra Petra Nečase a zároveň jeho asistentka. Dále byli zadrženi exposlanci Ivan Fuksa a Petr Tluchoř a další lidé především z Vojenského zpravodajství. Kauza rovněž souvisela s podnikateli Ivo Rittigem a Romanem Janouškem (Českátelevize.cz 2013b). Doposud nebyla aféra vyřešena a stále probíhají soudní jednání. Petr Nečas následně rezignoval na post předsedy vlády 17. června 2013. Tím jeho politická kariéra de facto skončila. Následným řízením strany byl pověřen Martin Kuba a do parlamentních voleb na podzim 2013 šla strana s novým lídrem Miroslavou Němcovou.

2.7 ODS v nové roli

Od roku 2013 se píše nová kapitola v historii ODS. Strana po volbách a po dlouhých sedmi letech musela odejít do opozice. S pouhými 16 poslanci strana musela přijmout v Poslanecké sněmovně novou roli. Zařadila se tak, co do počtu poslanců mezi malé strany.

Tabulka 6: Volby do Poslanecké sněmovny 2013 (Volby.cz 2013)

Strana	Hlasy %	Mandáty
ČSSD	20,45	50
ANO 2011	18,65	47
KSČM	14,91	33
TOP 09	11,99	26
ODS	7,72	16
Úsvit	6,88	14
KDU - ČSL	6,78	14

Novým předsedou se stal bývalý ministr školství Petr Fiala. Byl zvolen na kongresu v lednu 2014. Prvním místopředsedou byl zvolen Jan Zahradil a řadovými místopředsedy se stali Martin Kupka, Evžen Tošenovský, Miloš Vystrčil a Martin Novotný (ODS.cz 2014). Jestli se straně s novým vedením podaří návrat zpět na výsluní, to ukáží až následující roky a příští volby.

V současnosti se tak ODS ocitá ve zcela nové situaci. Musí vyřešit několik klíčových otázek. Pokusit se najít ve svém středu nové charizmatické lídry, kteří by se měli stát elitami strany. Zároveň strana musí najít nové téma svého programu, pokud možno takové, které osloví co nejvíce lidí. To se zatím moc straně nedaří.

2.8 Historie ODS – shrnutí

Knižní ohlédnutí za dvaceti lety ODS hodnotí první dvě dekády existence strany velmi pozitivně. Je zde zmíněno, že celou polovinu času, tj. 10 let byl předsedou vlády i předseda ODS. Zároveň byl první předseda dvakrát zvolen hlavou státu. Dále jsou zmiňovány úspěchy ze Senátu, kde z 15 let byla ODS 14 roků nejsilnější stranou v horní komoře. Nejsou opomenuty ani volební úspěchy v krajích a ve městech. Na evropské úrovni se ODS stala pilířem politické

rodiny eurorealistů a konzervativců. Dokonce dokázala získat post předsedy frakce v Evropském parlamentu (Sokol, Klíč 2011: 255).

Následujících pět let už tak úspěšných nebylo. Strana se za tu dobu dostala z vládní strany do opozice a nyní má v poslanecké sněmovně pouhých 16 poslanců. Strana si tak prochází určitou krizí. Ale ani v těch prvních 20 letech nebylo všechno ve straně vždy v pořádku. I když se to dnes nemusí zdát, strana na konci devadesátých let prošla několika nelehkými etapami.

Nejvýrazněji se do historie zapsal tzv. sarajevský atentát, který je podrobně popsán výše. Následovala opoziční smlouva, která straně rovněž nepomohla k volebním úspěchům a zřejmě se tímto krokem připravila o vládnutí v letech 2002 – 2006.

3 Možné důvody úpadku ODS

Tato kapitola se bude věnovat nalezení příčin a důvodů krize, ve které se Občanská demokratická strana momentálně zmítá. Postupně se práce bude věnovat všem situacím, co mohly vést k pádu kdysi dominantní české politické strany. Na závěr této kapitoly bude podkapitola, ve které budou souhrnně popsány ty důvody, které vedly ke krizi Občanské demokratické strany.

Zároveň musíme na úvod této kapitoly definovat pojem krize. Dle mého názoru se v případě ODS může jednat o dva typy krize. První z nich je programová krize, strana po úspěšné ekonomické transformaci na začátku devadesátých let, hledá svůj další program. Druhá a viditelnější forma krize, je krize volební, která se projevila až v posledních několika letech. Ta souvisí s tím, jak je strana vnímaná veřejností. Zde můžou negativní roli hrát nejrůznější kauzy (kmoťri, kauza Nagyová...). Také se tato krize projevuje v tom, jak strana prezentuje navenek, to je nejvíce vidět v problematice lídra po Václavu Klausovi. Zároveň je možné, že krize programu strany bude mít s velkou pravděpodobností vliv na volební výsledky. Jak je vidno v tomto případě, tak tento vliv nemusí být okamžitý, ale může k němu dojít i po několika letech.

Mezi další krize lze zařadit krizi finanční nebo krizi členskou. Obě dvě tyto krize jsou důsledkem úbytku hlasů ve volbách. Finance, kterými strana disponuje, se z velké části odvíjejí od výsledků ve volbách. Z tohoto důvodu jsou nejdůležitější volby do Poslanecké sněmovny.

3.1 Sarajevský atentát

První velká aféra nejenom v ODS, ale i v rámci celého českého politického systému. V době této aféry byla ODS nejsilnější stranou menšinové vládní koalice, která byla závislá na toleranci ČSSD, a měla za sebou již skoro 6 let vládnutí. Od voleb 1996 narůstaly konflikty mezi koaličními partnery a prohlubovaly se ekonomické a sociální problémy. K tomu se přidaly aféry s financováním strany, které se staly rozbuškou pro události z konce roku 1997. (Vodička, Cabada 2007: 228)

Josef Zieleniec kritizoval politický styl ODS. Jeho názory našly odezvu i u některých funkcionářů, například u Ivana Pilipa. V létě neshody ve straně vygradovaly. Josef Zieleniec otevřeně kritizoval Václava Klause a jeho politické metody. Na protest proti situaci v ODS a neprůhlednému financování Zieleniec v srpnu složil poslanecký mandát a v říjnu rezignoval na post ministra zahraničních věcí a místopředsedy strany. Napětí ve straně trvalo a po zveřejnění informace o údajné existenci tajného zahraničního konta ODS vyzvali v listopadu 1997

místopředsedové Jan Ruml a Ivan Pilip Václava Klause k rezignaci. (Cabada, Šanc 2005: 186-187) Název Sarajevský atentát se vžil pro tuto aféru, z důvodu, že Václav Klaus v době, kdy ho poslanci Ruml s Pilipem vyzvali k odstoupení, byl na zahraniční cestě v Sarajevu. Následoval rozkol v ODS, odchod obou koaličních partnerů z vlády a demise celé vlády. Následně byla vytvořena polouřednická Tošovského vláda a ODS odchází do opozice. Jan Ruml společně s Ivanem Pilipem nejprve vytvořili názorovou frakci uvnitř ODS a následně založili novou stranu Unii svobody. Tím vyvrcholila celá tato krize.

Poměrně jiným způsobem je tato událost popsána i v publikaci ODS. Zde autoři uvádí, že bezprostřední příčinou tzv. sarajevského atentátu neboli výzvy Jana Rumla a Ivana Pilipa z 28. listopadu 1997 k odstoupení Václava Klause z čela ODS v době jeho pobytu na státní návštěvě v Sarajevu bylo zveřejnění článku MF DNES. Podle autora článku má ODS ve Švýcarsku tajné konto se 170 mil. Kč. Tuto zprávu tentýž večer doplnila údajně „zaručená“ informace TV Nova, že Václav Klaus vlastní vilu ve Švýcarsku. Jádro problému však vzniklo o několik měsíců dříve. Jeho součástí bylo odstoupení Josefa Zieleniece z postu ministra zahraničních věcí 23. října 1997. Zdůvodnil to omezenou možností spolupodílet se na zásadních stranických záležitostech. Zieleniecovou rezignací začala vládní krize, během níž KDU-ČSL požadovala nové předložení vládního programu a nové hlasování o důvěře. Dalším klíčovým momentem byla tisková konference ODS 27. listopadu, která reagovala na předvolební zjištění z roku 1996 o netransparentních darech pro ODS. K darům se přihlásil podnikatel Milan Šrejbr a veškerou vinu na sebe vzal místopředseda Libor Novák, který byl zodpovědný za volby v roce 1996 po finanční stránce. Po těchto událostech ohlásili lidovci odchod z vládní koalice. Následně zasedla Výkonná rada ODS, po níž Václav Klaus rezignoval na funkci předsedy vlády. Tím skončila celá vláda (Sokol, Klíč 2011: 84). Je však nutno poznamenat že tato kapitola historie ODS skončila upevněním Václava Klause v čele strany, ale také odchodem velké části stranických elit. Tito lidé mohli v dalších letech straně velmi chybět.

Dle mého názoru strana si stále nepřipouští, že největším problémem mohla být nefunkční komunikace uvnitř strany a způsob vedení strany. Podle výše zmíněného odstavce strana vidí příčinu tzv. sarajevského atentátu mimo ODS. Tak velká strana jako byla v té době ODS, musí mít uvnitř zastoupeny různé názorové proudy. Ty ale nenašly uvnitř strany vzájemné pochopení a nedokázaly mezi sebou kooperovat.

Překvapivě tato aféra neměla velký vliv v nadcházejících volbách. ODS sice skončila až druhá s 27 %, ale oproti minulým ztratila pouhé tři procenta. Unie svobody, která byla tvořena v podstatě bývalými členy ODS, získala 8 %. Spíše než okamžitý efekt by se této aféře dalo

příčist, že také díky ní došlo ke zhoršení politické kultury v České republice, což se mohlo projevit a zřejmě i projevilo po dalších politických aférách. Zřejmě to byla první velká aféra po roce 1989, ke které by dřív nebo později stejně došlo. ODS se tak díky této krizi zbavila lidí, kteří nebyli schopni akceptovat osobu Václav Klause jako jediného lídra strany. Tato aféra zapříčinila velký odchod elit ze strany, ale i tak ODS od té doby prošla velmi úspěšnými obdobími. Až později se ukázalo, že tato aféra měla za následek úbytek hlasů ve volbách. Jako největší problém se ukázal, že strana už nikdy nedokázala nahradit elity, které odešly v důsledku Sarajevského atentátu. Tento problém nenastal hned, kvůli osobě Václava Klause, ale až po jeho odchodu. Nikdo silný jako on se ve straně již nedokázal najít. Zároveň se o této události mluví jako o začátku rozkladu české pravice (Rozhlas.cz 2002).

V tomto období je rovněž možné nalézt první známky toho, že strana již není stranou transformace, ale musí najít další program, který bude pro stranu důležitý. Tento rozpor je mimo jiné možné pozorovat na usnesení kongresů a volebních programů strany.

3.2 Opoziční smlouva

Mezi další momenty, které mohli mít vliv na dnešní postavení Občanské demokratické strany, je důležité zmínit tzv. opoziční smlouvu. Opoziční smlouva, celým názvem Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR, byla podepsána po volbách v červenci 1998 mezi ČSSD a ODS. Po volbách 1998 následovala složitá povolební jednání hlavně mezi ČSSD, KDU-ČSL a US, ty však nevedly ke zdárnému konci.

Samy politické strany argumentovaly tím, že chtějí vytvořit stabilní vládu a i v budoucnu by chtěly silné vlády. Toto tvrzení ještě podpořily vytvořením dodatku ke smlouvě, tzv. Tolerančnímu patentu, který měl za cíl změnit volební systém k prospěchu velkých stran. To se nakonec úplně nepovedlo.

Jako výsledek tzv. opoziční smlouvy by se dal stanovit, že pro ODS to mělo spíše negativní vliv, což se následně potvrdilo i ve volbách do Poslanecké sněmovny 2002, kdy ODS znovu neuspěla. Petr Fiala uvádí, že nejvýhodnější byla tzv. opoziční smlouva pro sociální demokracii. ČSSD se díky tomuto modelu stala vládní stranou a získala šanci vytvářet jednostranickou vládu bez nutnosti hledat křehkou rovnováhu ve více stranické koalici s menšími středovými stranami. (Balík 2006: 60). Dále je zmíněný jeden nezamýšlený důvod, a to především absence opozice a vtažení ODS do vládní odpovědnosti. ČSSD tak měla před voliči daleko snazší pozici.

Sama ODS se ve své publikaci, vydanou ke dvaceti letům strany, vyjadřuje následovně. Povolební jednání byla velice komplikovaná, na stole byla celá řada variant. Unionisté v čele s Janem Rumlem několikrát torpédovali pokus o sestavení společné vlády se socialisty a lidovci, a to i ve variantě s patronací prezidenta Václava Havla a s Josefem Luxem coby premiérem. Unionisté ani lidovci však nebyli schopni nalézt společnou řeč ani s ODS. Rozuzlením vzniklé situace se nakonec stal podpis „Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR“ mezi ODS a ČSSD. V zásadě se tak opakoval model z roku 1996, kdy vznikla menšinová vláda, tentokrát ovšem reprezentována pouze ČSSD, která se ve sněmovně spoléhala na toleranci druhé nejsilnější strany, tedy ODS. Předsedou Poslanecké sněmovny se opět jako v roce 1996 stal předseda druhé nejsilnější strany, tj. v tomto případě Václav Klaus (Sokol, Klíč 2011: 99-100).

S tímto tvrzením lze poměrně nesouhlasit. V roce 1996 nedošlo k žádné smluvní dohodě o rozdělení politického vlivu a toleranci vlády. I velkou částí médií byla tato smlouva vnímána a reflektována velmi negativně. Petr Fiala v knize Stanislava Balíka hovoří o tom, že opoziční smlouva je dokonce jedním z nejzajímavějších produktů českého stranickopolitického systému (Balík 2006: 38).

Podle Lubomíra Kopečka je opoziční smlouva vnímána většinou českých intelektuálů jako synonymum odpudivého uspořádání deformujícího demokracii. Jak je zde uváděno většina autorů se k Opoziční smlouvě staví velmi negativně. Autor ve své stati rovněž porovnává Opoziční smlouvu s předchozí tolerancí vlády Václava Klause ze strany ČSSD. Tato dohoda však byla neformální a vztahovala se pouze na vyslovení důvěry vládě, kdy poslanci ČSSD odešli ze sálu. Výměnou získala sociální demokracie post předsedy sněmovny. Z pohledu vnější podpory se jednoznačně jednalo jen o ad hoc dohodu a nedá se hovořit o nějaké silnější institucionalizaci vztahu vlády a opoziční ČSSD. Pokusy vykládat povolební ústní dohodu jako závazek vstřícnosti sociální demokracie k vládě po celé volební období Zeman striktně odmítal (Kopeček 2013: 284).

Kopeček v článku Opoziční smlouva za kopečky hodnotí dohodu, že nepředstavovala dobré uspořádání, ale byla rozumnějším řešením než vytvoření většinové vlády ať už ve variantě koalice ČSSD, KDU-ČSL a US nebo ODS, KDU-ČSL a US. Obě tyto většinové varianty by byly velmi pravděpodobně nestabilní, což bylo dáno animozitami osobními i politickými mezi jednotlivými dobovými aktéry a také velkou ideologickou vzdáleností zvláště mezi ČSSD a US. Tento názor nepřímo potvrzuje zkušenost rozhádané Klausovy vlády let

1996-97 či nestabilita většinové koalice ČSSD, KDU-ČSL a US, která nastoupila po éře Opoziční smlouvy (Kopeček 2013: 293).

Zde můžeme vidět negativní vliv na českou politickou kulturu. Asi nikde jinde v Evropě se neodehrál takovýto způsob uzavření jakési velké koalice. Je ale otázka jestli můžeme v tomto případě o velké koalici vůbec mluvit. Spíše se jedná o menšinovou vládu ČSSD s podporou ODS, která byla stvrzena smlouvou. ODS si tak sama způsobila další čtyři roky v opozici. Zároveň toto období může být vnímáno jako důkaz existence kartelu stran proti novým konkurentům, které by je mohly ohrozit.

3.3 Odchod Václava Klause

Odchod Václava Klause z čela Občanské demokratické strany je zřejmě jedním z důvodů, proč ODS má nyní pouze 16 poslanců. Po prohraných volbách 2002 se Václav Klaus rozhodl na dalším volebním sjezdu, který se měl konat v prosinci téhož roku, již neobhajovat post předsedy ODS. Zároveň už v srpnu oznámil Evžen Tošenovský svoji kandidaturu (Cabada, Šanc 2005: 188)

Na volebním kongresu vzešla čtveřice kandidátů na post předsedy strany. Jednalo se o dvojici dosavadních místopředsedů Petra Nečase a Jana Zahradila, tehdejšího místopředsedu Senátu Mirka Topolánka a místopředsedkyně Sněmovny Miroslava Němcová. Až ve druhém kole byl zvolen Mirek Topolánek. Václav Klaus byl jmenován čestným předsedou. Zároveň se kongres usnesl, že jej bude jmenovat jako kandidáta na prezidenta v nadcházejících volbách (Sokol 2011: 150).

Václav Klaus byl pro ODS klíčovým mužem, v jejím čele byl více než 10 let. Žádný další předseda, nikdy nebyl se stranou spjat, jako byl Václav Klaus s ODS v devadesátých letech. Právě on představoval reformní a transformační politiku v podání Občanské demokratické strany. I vzhledem k české politické scéně byl Václav Klaus společně s Milošem Zemanem a Václavem Havlem, nejvýznamnějším politikem poslední dekády 20. století. Dá se říct, že s odchodem Václava Klause ztratila ODS označení strana politické transformace. Což bylo uzavřeno vstupem České republiky do NATO a následně i do Evropské unie. I když strana následně pod vedením Mirka Topolánka dosáhla největšího úspěchu ve volbách do Poslanecké sněmovny, odchod Václava Klause můžeme označit jako jedním z důvodů současné krize ODS. Svým počínáním v prezidentském úřadě ODS také moc nepomohl. Stejnou paralelu lze také nalézt u ČSSD, kdy po odchodu Miloše Zemana se strana i dnes stále hledá. Avšak tento problém není tolik výrazný jako u ODS.

I když Václav Klaus odešel z čela ODS v roce 2002, následky však nebyly okamžité. Se stranou byl spjat až do roku 2008, kdy se vzdal titulu čestného předsedy. Tento fakt už ale hraje pouze marginální roli. V pozici čestného předsedy neměl na stranu téměř žádný vliv, a tak není tento definitivní odchod ze strany tolik důležitý, jako odchod z pozice předsedy v roce 2002.

Až do dnešních dní tak strana stále hledá svého nového charismatického vůdce, který by osobnostně dokázal na Václava Klause v čele ODS navázat. Jak se později ukázalo ani Mirek Topolánek, tak ani Petr Nečas takovými lidry nebyli. Například Mirek Topolánek byl před svým zvolením pouze předseda senátního klubu ODS a ve straně nezastával žádné vysoké funkce. Zda je to Petr Fiala, není ještě v této době možné určit. Václav Klaus jako jediný dokázal stranu jasně definovat a stranu vnitřně spojit. Zároveň dokázal politicky přežít velký skandál, což se následujícím dvěma předsedům nepovedlo.

3.4 Vznik konkurenčních stran na pravici

V českém politickém systému vždy byla určitá alternativa na pravici namísto ODS. V devadesátých letech se jednalo o Občanskou demokratickou alianci, později o Unii svobody, která dokonce vznikla odštěpením od samotné ODS. Od roku 2006 se jí stala Strana zelených. TOP 09 do určité míry navazuje na tyto strany. O všech se dá říct, že to jsou strany pravicové a liberální, své voliče mají především ve vzdělanějších vrstvách obyvatelstva a ve velkých městech. Nejnověji se do pozice pravicové strany, která zřejmě sebrala ODS část hlasů, pasuje hnutí ANO 2011. První tři strany nikdy nezískaly větší a dlouhodobější podporu, vždy se jednalo nanejvýš o dvě volební období, přičemž strany nikdy neměly ani dvouciferný výsledek. Jiná situace nastala s TOP 09 a ANO 2011

Strana TOP 09, jejíž název je zkratkou Tradice, Odpovědnost, prosperita. Číslovka 09 odkazuje na rok vzniku 2009. Strana se hlásí ke konzervatismu či konzervativnímu liberalismu, takže je si s ODS velmi blízká. Jediné velké téma, na kterém se tyto dvě strany neshodnou, je zahraniční politika, konkrétně Evropská integrace (TOP 09 2010).

Strana vznikla na podzim roku 2009. Velká část členů přešla z KDU-ČSL, včetně Miroslava Kalouska, který byl hlavní postavou nově vzniklé strany. Předsedou byl zvolen Karel Schwarzenberg, který celý projekt zastřešoval. Miroslav Kalousek se stal 1. místopředsedou.. V současnosti je předsedou TOP 09 Miroslav Kalousek. Strana hned v prvních volbách získala velmi solidních 16,7 %, čímž získala 41 poslanecký křesel. Část z nich sice připadla straně STAN, která kandidovala společně s TOP 09, ale takhle velký úspěch zřejmě nikdo nečekal. Následně se tak strana ocitla ve vládě, ve které měla velmi silnou pozici. Předseda Karel

Schwarzenberg získal post ministra zahraničních věcí a Miroslav Kalousek post ministra financí. TOP 09 dokázala obsadit další silná ministerstva (zdravotnictví a ministerstvo práce a sociálních věcí). Celkem strana měla 5 křesel v Nečasově vládě.

Prezidentské volby 2013 dopadly pro stranu také nadmíru úspěšně. Karel Schwarzenberg se dostal do druhého kola, kde po velmi vyhocené kampani podlehl Miloši Zemanovi, když získal 45 % hlasů (Aktuálně.cz 2013). Předčasné parlamentní volby v témže roce už tak úspěšné nebyly, ale zisk necelých 12 % znamenal pozici nejsilnější pravicové strany. Strana zřejmě doplatila na své působení v ne příliš oblíbené vládě, která měla na svědomí četné reformy.

TOP 09 jako jediná pravicová strana, vyjma ODS, se dokázala udržet v poslanecké sněmovně více jak jedno volební období. Je velmi patrné, že voliči této strany přešli ve větší míře právě od ODS. V daleko menší míře od KDU-ČSL či Strany zelených. I toto může být jeden z určujících faktorů, které zapříčinily současnou krizi ODS.

Jak se ukazuje dnes, ještě větší problém než představuje pro ODS TOP 09 je hnutí ANO 2011. Tento projekt Andreje Babiše, který se poprvé ucházel o přízeň voličů ve volbách 2013, kde získal 18 %, je a s velkou pravděpodobností i bude největším soupeřem, nejenom ODS, ale i ostatních pravicových stran. Hnutí je zatím čistě marketingový projekt a velmi často je přirovnáván k italským stranám Silvia Berlusconiho. Strana se v roce 2013 následně dostala do vlády. Stejná situace nastala i o tři roky dříve, akorát namísto ANO 2011, byla ve stejné roli strana Věci Veřejné. Obě tyto dvě strany jsou velmi podobné s italskou stranou Forza Italia. Jak VV tak ANO 2011 vznikly nedlouho před volbami a byly vystavěny okolo silného charismatického lídra, který neměl jenom zájmy v politice, ale disponoval velkými firmami (Pančíková 2014).

3.5 Příliš reformní politika

Samotná dvě volební období v pozici nejsilnější vládní strany zřejmě sníží výsledky každé politické straně. Tento fakt se zřejmě stal, v kombinaci ve velmi reformní politikou těchto dvou vlád, důležitý pro dnešní situaci ODS. Obě dvě vlády, ať už se jednalo o vládu Mirka Topolánka, či Petra Nečase prováděly četné reformy, především veřejných financí, což si vyžádalo nemalé škrtů (Vláda ČR 2007; Vláda ČR 2010). V programových prohlášeních obou dvou vlád, Mirka Topolánka i Petra Nečase je hlavní důraz kladen na reformu veřejných financí a snižování deficitu státního rozpočtu. Například v programovém prohlášení vlády Petra Nečase je obsažena následující pasáž: Jedním ze základních úkolů vlády je důsledná konsolidace veřejných rozpočtů směřující k jejich vyrovnaní, tedy k situaci, kdy si stát již

nebude nucen půjčovat na svůj běžný provoz. Vláda je odhodlána za předpokladu ekonomického růstu dosáhnout tohoto cíle v roce 2016 s tím, že nejpozději v roce 2013 bude dosahovat schodek veřejných rozpočtů maximálně 3 % HDP (Vláda ČR 2010: 4).

Vše ještě bylo znásobeno finanční krizí, která postihla Evropu v roce 2008. Dále se vláda možná až příliš mnoho zaměřila na mnoho finančních škrťů, tudíž ekonomika rostla pomaleji. Z dnešního pohledu se zdá tento krok chybný, ale těžko měla vláda tehdy, v době krize, jinou možnost.

ODS jako hlavní vládní strana nesla největší zodpovědnost za tato počínání vlády. V následujících volbách jí to ale i ostatním vládním stranám, dali voliči jasně najevo. Strana zelených a Věci veřejné za to zaplatili poměrně draze, když se v následujících volbách již nedostali znovu do Poslanecké sněmovny. Stejný osud sice ve volbách 2010 potkal i KDU-ČSL, ta se ale v následujících volbách, jako první strana v historii, dokázala na parlamentní úroveň vrátit. ODS od podobného osudu dělilo pouze 2 % hlasů. TOP 09 také nedokázala ve volbách v roce 2013 obhájit svůj, možná poněkud překvapující, výsledek z předchozích voleb.

Celá tato politika tak zapůsobila na veřejnost dosti nešťastně. Image strany se dost negativně změnila, což mělo za následek mimo jiné i úbytek hlasů ve volbách. Tato strategie fungovala nejen pro ODS ale i pro další pravicové strany (TOP 09), poměrně dobře. Díky ní dokázaly tyto strany vyhrát volby v roce 2010. S postupným schvalováním reforem a škrťů se však situace velmi změnila. Pro ODS byl velký problém, že ministerstvo financí bylo v rukou TOP 09 a jí se tak nepovedlo vysvětlit kroky, které zde byly prováděny.

3.6 Aféra Petra Nečase

Zřejmě největší politická aféra v polistopadové historii České republiky, zapříčinila pád vlády Petra Nečase. Tako krize je výjimečná i v evropském měřítku. Je zcela ojedinělé, aby sám premiér byl zapleten do takto velké korupční kauzy, a přímo na Úřadu vlády probíhal zásah speciálního policejního útvaru.

Celá aféra začala 13. června 2013 na Úřadu vlády a mnoha dalších místech, kde policie zadržela několik osob a důležitých dokumentů. Police zatkla ředitelku premiérova kabinetu Jany Nagyovou, ředitele správy hmotných rezerv Ondreje Páleníka a poslance ODS Petra Tluchoře a Ivana Fuksu. S celou kauzou jsou spojeni i podnikatelé a lobbisté Ivo Rittig a Roman Janoušek (iDnes.cz 2013b).

Tuto kauzu lze rozdělit do tří větví. V první z nich se jedná o údajném zneužití vojenského zpravodajství, kdy Jana Nagyová si měla u vojenských špiónů objednat špehování tehdejší

manželky premiéra Petra Nečase. Spolu s ní jsou v případě obvinění ex ředitelé tajné služby Ondrej Páleník a Milan Kovanda a jejich podřízený Jan Pohůnek (Aktualně.cz 2014).

Druhá větev souvisí hlavně s podnikatelem Ivo Rittigem a Romanem Janouškem. Zároveň je zde obviněný i bývalý náměstek vrchního žalobce Libor Grygárek. V době kdy působil na vrchním státním zastupitelství, kryl aktivity Janouška (Aktualně.cz 2014b)

Třetí větev se týká tří poslanců, Ivana Fuksy, Marka Šnajdra a Petra Tluchoře. Ti měli přijmout úplatek v podobě významných postů v polostátních firmách, aby umožnili projít v Poslanecké sněmovně projití několika klíčových zákonů, které byly spojeny s hlasováním o důvěře Nečasova kabinetu (iDnes.cz 2013c). Je však otázkou, jestli takovéto počínání, lze označit za korupci, či běžné politické vyjednávání.

Tato událost již neměla zřejmě tak velký dopad na stranu samotnou, strana by nejspíš stejně po následujících volbách skončila v opozici. Ale v očích veřejnosti je to zřejmě velký problém jak dokazují i průzkumy po této aféře. Strana měla pouhých 13 % (Českátelevize.cz 2013a). Vláda Petra Nečase byla trochu paradoxně nazývána vládou boje proti korupci a rozpočtové odpovědnosti. Sice se jí podařilo uvolnit ruce státním zástupcům, což se projevilo již o rok dříve při zadržení středočeského hejtmána Davida Ratha, ale zároveň se jí to stalo osudným. Toto byl dle mého symbolický poslední hřebíček do rakve ODS a zapříčinilo to její jednociferný výsledek ve volbách do Poslanecké sněmovny na podzim roku 2013.

3.7 Kmotři, regionální a lokální úroveň

Se stranou jsou negativně spjati takzvaní „Kmotři“. Tento termín poprvé užil Mirek Topolánek na 20. kongresu ODS v listopadu 2009. Označil tak lobbisty a další lidi, kteří stojí v pozadí a prosazují své vlastní zájmy, zejména jsou to regionální postavy působící na úrovni krajů. Ve svém projevu se velmi silně vůči nim vymezil (Deník.cz 2009)

Byl to právě Topolánek, kdo nechal šedé eminence v posledních sedmi letech, kdy je šéfem ODS, vyrůst. Právě jeho přítel a rádce Marek Dalík se stal spolu s Romanem Janouškem, legendami opředěným podnikatelem blízkým Pavlu Bémovi, jejich symbolem (Ihned.cz 2009b).

I z pohledu ODS se jedná o velmi ožehavé téma, strana se k tomuto problému nikde nevyjadřuje. Je si zřejmě vědoma, že i dnes, kdy už vliv těchto lidí není tak velký jako v minulosti, by mohlo doznání k těmto praktikám stranu velmi poškodit. ODS se z velké části od těchto lidí očistila z důvodu ztráty moci. Jednak na nejvyšší úrovni, tak v krajích kde už její

vliv na vládnutí také opadnul. Problém „kmostrů“ by zřejmě potkal jakoukoliv jinou stranu, která by měla v oné době (cca 2000 – 2008) takový vliv na krajské úrovni.

Pro všechny strany je důležitá lokální úroveň politiky. V českých poměrech se jedná o komunální politiku v obcích a ve městech, a krajskou úroveň. V komunální politice má ODS historicky velmi silnou pozici. Jakožto jeden z nástupnických subjektů Občanského fóra disponovala ODS výrazným zázemím na komunální úrovni. Při dělení OF přešla k ODS velká část zastupitelů zvolených za OF. V pozdějších letech ODS těžila především z protiváhy vlád ČSSD (Balík 2006: 99).

Pomineme-li nezávislé kandidátky, jejichž dominance je na v českých malých a středních obcích značná, tak největším soupeřem pro ODS na komunální úrovni jsou KSČM a KDU-ČSL. Tyto strany se na rozdíl od ODS vyvíjeli dlouhá léta a v roce 1989 měli oproti občanským demokratům stabilní členskou základnu, organizační síť a nezbytný majetek. Strana tak dokázala vybudovat lokální úroveň skoro z ničeho (Balík 2006: 116)

Krajské uspořádání vzniklo poměrně pozdě. Až v roce 1997 bylo schválené parlamentem. Reálně se začalo používat až v roce 2000, kdy proběhly první volby do krajských zastupitelstev. Stejně jako komunální úroveň, tak i krajská sloužila jako vyvažování a vyjádření voličů s nespokojeností vlády celorepublikové. V krajské politice je tento jev snad ještě více výrazný a projevil se ve všech čtyřech dosavadních krajských volbách. S tímto úspěchem se na stranu „nabalili“ lidé, kteří se dají nazvat zákulisní hráči a stranu neformálně řídí na nižších úrovních.

3.8 Příčiny krize - shrnutí

Jak už bylo předesláno v úvodu práce, tak se skutečně nejedná pouze o jeden důvod, ale je jich samozřejmě více. V této kapitole byly zmíněny momenty, které teoreticky mohly mít vliv na současnou krizi. Ukázalo se například, že poslední velká aféra, tzv. Nagygate, nebyla pro aktuální situaci zas tolik důležitá, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Příčiny můžeme rozdělit do dvou kategorií. Vnitrostranické a mimostranické příčiny krize. Za vnitrostranické příčiny můžeme považovat například Sarajevský atentát a následné odpojení Unie svobody, ale i odchod Václava Klause z čela ODS. Mimostranické příčiny jsou vznik dalších stran, které oslabují pozici ODS, příliš reformní politika, která nebyla zvolena ve vhodné chvíli. Aféru Petra Nečase a Jany Nagyové lze, i když se to na první pohled nemusí zdát, také považovat za příčinu vně strany.

Ani výše zmíněný důvod příliš reformní politika obou dvou posledních vlád pod vedením ODS není onen důvod současného stavu strany. Je nanejvýš logické, že když strana

provádí reformy, které nejsou vstřícně vnímány veřejností, znásobeno faktem, že tak bylo činěno dvě volební období po sobě, straně to musí spíše uškodit, což se projeví na výsledcích strany ve volbách. Ani tato situace by za normálních okolností nevedla k tak velkému propadu volebních výsledků strany. Krize tak musí mít daleko hlubší a jiné příčiny.

První velký důvod je situace po tzv. Sarajevském atentátu, kdy se na první pohled mohlo zdát, že strana z toho vyšla očištěna. Z dlouhodobého hlediska však strana přišla o lidi, kteří by v budoucnu mohli třeba převzít stranu po Václavu Klausovi a být lepším lídrem než jakými se stali pozdější předsedové. Strana se tak sama připravila o elity.

Dalším důvodem je selhání při nalézání nového programu, namísto politicky již vyčerpaného tématu transformace. Tento důvod není nikde výše zmíněn. Objevil se zřejmě až po vstupu ČR do EU. Paradoxně ODS se tomuto problému postavila tak, že se začala profilovat jako strana euroskeptická. Ani toto však zřejmě nebyl způsob, kterým by se strana někam posunula.

V přibližně stejné době se strana musela vypořádat s dalším velkým problémem. Zprvu se nepředpokládalo, že strana bude mít tak velké problémy po odchodu Václava Klause. Ale žádný z následujících lídrů nedokázal na Klause navázat. K výše zmíněným problémům musíme přidat i ten, že po celou dobu své existence, a v posledních cca 6 letech ještě více, strana musela soupeřit o voliče ještě s dalšími stranami.

Závěr

Neexistuje pouze jedna jediná příčina dnešního neúspěšného období Občanské demokratické strany. Pavel Pšeja ve své knize popisuje, proč ODS byla úspěšná v devadesátých letech. Zprvce se jedná o ztotožnění ODS s procesem transformace, a to primárně transformace ekonomické, který byl velkou částí voličů zejména v první polovině devadesátých let chápán jako zcela zásadní prvek budování nové společnosti a vlastně i státu. Za druhé vysoká míra popularity (opět především v první polovině devadesátých let) předsedy ODS Václava Klause, který byl navíc významným způsobem identifikován nejen se stranou samotnou, ale také se zmíněným procesem transformace. Za třetí neexistence reálné alternativy v prvé části stranického spektra, a to navzdory skutečnosti, že v určitých fázích vývoje stranického systému se vytvoření takové alternativy nezdálo zcela nereálné (Občanská demokratická aliance v roce 1992, Unie svobody v roce 1998). Byť ODA nemusí být čistě konkurenční stranou vůči ODS. Za čtvrté poměrně vysoká stabilita elektorátu ODS, která je zřetelná již od voleb 1992 a která straně poskytuje dosti značnou „imunitu“ vůči výkyvům voličské přízně a změnám politických poměrů, přičemž vysoká míra identifikace voličů ODS se stranou vytváří pevný základ pro její dlouhodobě úspěšné fungování (Pšeja 2005: 79).

Opaky těchto důvodů jsou právě příčiny současného úspěchu ODS. Potřeba ekonomické a společenské transformace už 25 let po změně režimu není potřeba. Václav Klaus není již v čele strany a zároveň se velmi změnil jeho mediální obraz, což může mít rovněž negativní vliv i na dnešní ODS. TOP 09 se stala alternativou na pravé straně politického spektra, a dokonce v posledních volbách byla úspěšnější než samotná ODS. Voličský elektorát již zdaleka není tak ustálený, jako byl v devadesátých letech a na začátku 21. století.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo pokusit se přijít na to, co Občanskou demokratickou stranu přivedlo těsně nad hranici volební klauzule. Jak bylo předpokládáno, nebyl to pouze jeden důvod, ale kombinace více faktorů, které vedly k dnešní krizi ODS. Strana svým jednáním a svými činy, si krizi de facto způsobila sama. První důvod je ten, že strana vznikla jako strana transformace, to byl její hlavní program při jejím vzniku, nikdy však pořádně nedokázala najít jiné důležité téma, kterým by naplnila svůj volební program. Druhým důvodem byla ztráta svého zakladatele a lídra strany v devadesátých letech. Václav Klaus se stal vůdčí osobností ODS a do jisté míry zastínil ostatní významné členy. Jeho odchod se tak logicky promítnul do volebních výsledků, i když až s časovým odstupem. Třetí důvod je ten že strana se nestala hegemonem české pravice, jako se to povedlo třeba ČSSD na levici. Strana se vždy potýkala a soupeřila se svojí alternativou, vždy jí dokázala vzdorovat, až do vzniku TOP 09,

kteřá se dokonce stala v posledních volbách silnější stranou. Poměrně komplikované je tvrzení že, ANO 2011 je také pravicovou stranou. Je ale bez pochybností, že právě i toto hnutí sebralo straně mnoho hlasů v posledních volbách. Oproti původním předpokladům, neplatí hypotéza, že hlavním důvodem krize byla aféra Jany Nagyové. A nelze ani vyloučit, že negativní vliv na rozhodování voličů měli i tzv. kmoťři, kteří především v mediích nepůsobili na stranu úplně nejlépe.

Summary

The main aim of this bachelor thesis was to try to figure out what the ODS led just above the election threshold clause. As expected, it was not just one reason, but a combination of several factors that led to today's crisis of ODS. Party their conduct and their actions de facto self-inflicted. The first reason is that the party was set up as a party of transformation, it was its main program at its inception, but never really could not find another important issue, which would deliver its electoral program. The second reason was the loss of its founder and leader of the party in the nineties. Vaclav Klaus became a leading figure of ODS and to a certain extent he overshadowed other important members. His departure was logically reflected in the election results, although with a time lag. The third reason is that the party did not become a hegemon of the Czech right wing, as it was managed by Social Democrats on the left wing. Party has always struggled and warred with its alternative, the party always managed to resist until the emergence of TOP 09, which has even become stronger than ODS in the last election party. Relatively complicated argument is that, ANO 2011 is also a right-wing party. But it is without doubt that this movement take also hand picked up many votes in the last elections. Beside to original expectations, hypothesis is wrong, that the main reason of the crisis was the affair of Jana Nagyová.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ECR	European Conservatives and Reformists Group (Evropští konzervativci a reformisté)
EPP	European People's Party (Evropská lidová strana)
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LIDEM	LIDEM – liberální demokraté
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SZ	Strana zelených
US	Unie svobody
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
VV	Věci veřejné

Použitá literatura a zdroje

BALÍK, Stanislav (2006). *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

CABADA, Ladislav a David ŠANC (2005). *Český stranický systém ve 20. století*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk.

HLOUŠEK, Vít; Lubomír KOPEČEK (2010). *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.

NOVÁK, Miroslav a Tomáš LEBEDA (2004). *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Plzeň: Čeněk.

PŠEJA, Pavel (2005). *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

PŠEJA, Pavel. Občanská demokratická strana. In: MALÍŘ, Jiří Pavel MAREK a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005 s. 1503-1530.

SOKOL, Petr a Zbyněk KLÍČ (2011). *20 let Občanské demokratické strany: 1991-2011*. Praha: ODS Publishing

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA (2007). *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Vyd. 2. Praha: Portál.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA (2011). *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Vyd. 3. Praha: Portál.

Elektronické zdroje

Aktuálně.cz (2008). Klaus se stal prezidentem. Těsně, po 6 kolech volby [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/klaus-se-stal-prezidentem-tesne-po-6-kolech-volby/r~i:article:521419/>

Aktuálně.cz (2013). Prezidentské volby ČR 2013 [online]. [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/politika/prezidentske-volby-cr-2013/r~i:wiki:3300/>

Aktuálně.cz (2014). Průzkum: ANO zvyšuje náskok, Úsvit má jen tři procenta [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/pruzkum-ano-zvysuje-naskok-uvit-ma-jen-tri-procenta/r~a5d84064e4ea11e389540025900fea04/>

Aktuálně.cz (2014b) Kauza Nagyová přehledně. Projděte si, co se dosud stalo [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/kauza-nagyova-u-soudu/r~ab333dd26fde11e48ee3002590604f2e/>

Aktuálně.cz (2014c) Odposlech boří obhajobu. Libor je dobrý kámoš, řekl Janoušek [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/odposlech-bori-obhajobu-libor-je-dobry-kamos-rekl-janousek/r~eb212b1ecabd11e3b2520025900fea04/>

Celkové výsledky voleb do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. 6. - 12. 6. 2004 [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 5.6. - 6. 6. 2009 [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31.5. - 1. 6. 1996 [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps1996/u4>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19. - 20. 6. 1998 [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps1998/u4>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 14. - 15. 6. 2002 [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps2?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 02. 6. - 3. 6. 2006 [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 28. 5. - 29. 5. 2010 [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 25. 10. - 26. 10. 2013 [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>

Celkové výsledky voleb do Senátu Parlamentu ČR konané dne 5. 11. - 6. 11. 2004 [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/senat/se?xjazyk=CZ&xdatum=20041105>

Česká televize.cz (2009). Tzv. "sarajevský atentát" odstartoval zatím největší politickou krizi v ČR [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/37206-tzv-sarajevsky-atentat-odstartoval-zatim-nejvetsi-politickou-krizi-v-cr/>

Česká televize.cz (2013a). Median: Aféra Nagyová srazila preference ODS na třináct procent [online]. [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/235887-median-afera-nagyova-srazila-preference-ods-na-trinact-procent/>

Česká televize.cz (2013b). Půl roku od výbuchu Nagygate. Případ se rozvolnil, obžaloby nezazněly [online]. [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/254276-pul-roku-od-vybuchu-nagygate-pripad-se-rozvolnil-obzaloby-nezaznely/>

Deník.cz (2009) Kmotr versus gubernátoři, Topolánek jde do střetu [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/kmotr-versus-gubernatori-topolanek-jde-do-stretu.html

Idnes.cz (2013). Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny 2013 [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2013.aspx>

Idnes.cz (2013b) Detektivové zadrželi Nagyovou, Fuksu i Tluchoře, zasahují u lobbistů [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zasah-policie-na-jednani-vlady-dks-/domaci.aspx?c=A130613_091537_domaci_jw

Idnes.cz (2013c) Nečas slíbil poslancům posty jako úplatek, píše v usnesení policie [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-slibil-exposlancum-z-ods-posty-jako-uplatek-fvb-/domaci.aspx?c=A130614_135700_domaci_jav

Ihned.cz (2009). Rodí se úřednická vláda Jana Fischera. Koalice a ČSSD vybírají ministry [online]. [cit. 2015-07-26]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-36623550-premierem-urednicke-vlady-bude-statistik-jan-fischer-volby-budou-9-a-10-rijna>

Ihned.cz (2009b) ODS ovládají zákulisní hráči napojení na byznys. Na Hluboké se tajně jednalo [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-39139890-ods-ovladaji-zakulisni-hraci-napojeni-na-byznys-na-hluboke-se-tajne-jednalo>

KOPEČEK, Lubomír. 2013. Opoziční smlouvy „za kopečky“ I: Byl pakt ČSSD a ODS z let 1998–2002 demokratickou deviací? Středoevropské politické studie Central European Political Studies Review. 15(2-3): -. DOI: 10.5817/CEPSR.2013.23.175. ISSN 12127817. Dostupné také z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=59>

Lidovky.cz (2012). LIDEM má dostatek podpisů pro vznik strany [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/lidem-ma-dostatek-podpisu-pro-vznik-strany-fkf-/zpravy-domov.aspx?c=A120511_171148_ln_domov_ape

Novinky.cz (2007). Topolánková vláda dostala důvěru [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/107003-topolankova-vlada-dostala-duveru.html>

Novinky.cz (2008). ČSSD jasně vyhrála krajské volby [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/152231-video-cssd-jasne-vyhrala-krajske-volby.html>

Novinky.cz (2010). Topolánek odstupuje z čela ODS, stranu do voleb povede Nečas [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/196452-topolank-odstupuje-z-cela-ods-stranu-do-voleb-povede-necas.html>

ODS.cz Základní informace o Občanské demokratické straně. [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas>.

ODS.cz Historie Občanské demokratické strany [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/historie>

ODS.cz Volební programy ODS [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/politicky-program/volebni-programy>

ODS.cz 19. Kongres ODS. [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/kongresy/19>

ODS.cz (2014). Místopředsedy Martin Kupka, Evžen Tošenovský, Miloš Vystrčil a Martin Novotný [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/6473-mistopredsedy-martin-kupka-evzen-tosenovsky-milos-vystrcil-a-martin-novotny>

PANČÍKOVÁ, Martina. Případová studie stran Věcí veřejných a ANO 2011 v konceptu strana-obchodní firma.. Olomouc, 2014. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

Rozhlas.cz (2002). Co způsobil Sarajevský atentát vůči Václavu Klasovi, jeho důvody a následky [online]. [cit. 2015-07-30]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/co-zpusobil-sarajevsky-atentat-vuci-vaclavu-klasovi-jeho-duvody-a-nasledky--56411

Rozhlas.cz (2009). Sněmovna vyslovila nedůvěru vládě Mirka Topolánka [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/562801

Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou, Praha 9. 7. 1998. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/volby2002/parties_opsmlouva.htm

TOP 09 (2010). Volební program 2010 do Poslanecké sněmovny. [online] [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-doposlanecke-snemovny.pdf>.

Vláda ČR (2007). Programové prohlášení vlády [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf

Vláda ČR (2010). Programové prohlášení vlády [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z:
http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf

Zákon č. 424/1991 Sb. O sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online].
[cit. 2015-05-06]. Dostupné z:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39464&nr=424~2F1991~20Sb.&ft=pdf>